

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Första Kammaren. N:o 30.

Måndagen den 2 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag
ej mindre till Riksdagens skrifvelse, n:o 67, till Konungen,
angående utredning i fråga om vissa af landets vattenfall m. m.,
än äfven till delar af riksdagsbeslutet:

n:o 1, ingressen,

n:o 2, slutmeningen,

n:o 3, angående val af justitieombudsman och suppleant för
honon.

n:o 4, angående ändring af § 9 i underrättelserna om hvad
vid tulltaxans tillämpning iakttagas bör,

n:o 5, rörande ändring i förordningen angående beviljning af
fast egendom samt af inkomst den 3 december 1897,

n:o 6, om checklag m. m.,

n:o 7, angående ändrad lydelse af 17 kap. 10 § handelsbalken,

n:o 8, angående tillägg till 15 kap. 18 § kyrkolagen,

n:o 9, angående rätt till erhållande af kyrklig vigsel i visst fall,

n:o 10, om anteckning i kyrkobok af utrikes slutna äktenskap,

n:o 11, angående ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen,

n:o 12, angående vissa bestämmelser om styrkande af hinders-
löshet till äktenskap,

n:o 13, angående ändrad lydelse af § 24 i förordningen om
kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 m. m.,

n:o 14, angående ändring i vissa delar af förordningarne om
kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad och om
landsting m. m.,

n:o 15, angående ändrad lydelse af § 58 i förordningen om
kommunalstyrelse på landet,

n:o 16, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksgäldskontoret,

n:o 17, angående stämpelafgiften, och

n:o 18, angående ändring i instruktionen för taxeringsmyndigheterna.

*Lagförslag
angående försäkring
för beredande af
pension eller
lifränta.*

Fortsattes föredragningen af andra särskilda utskottets utlåtande n:o 2, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta och dels vissa inom Riksdagens Andra Kammare väckta motioner.

Punkten 1.

Utskottets förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta.

§ 1.

Herr Wester: Då man går att yttra sig i denna grannliga fråga, kan det vara skäl uti att komma i håg den engelska statsmannens Burkes oförgätliga ord: »den, som vill bota statens reffor, gånge dertill, såsom läkaren till sin sjuke fader, med en af vördnad dröjande hand».

Hvarför särskildt denna fråga är så ansvarsfull att bedöma och kräfver en så noggrann utredning och en så samvetsgrann pröfning, är derför, att den berör en så stor del af vårt lands befolkning, nemligen arbetarne, att den med sina verkningar griper så djupt in i framtiden och att dess följder i viss mån äro så oberäkneliga.

Riksdagen stiftar år efter år nya lagar, men dessa kunna förbättras och förändras och, om så finnes nödigt, åter upphävas; men om Riksdagen antager detta förslag, så måste det blifva gällande för *all* framtid. Har Riksdagen en gång förbundit sig att ordna arbetarnes ålderdomspensionering, måste detta löfte stå fast för framtiden. Det kan visserligen ändras i sina detaljbestämmelser i så måtto, att Riksdagen kan lätta arbetarnes börda genom att sänka pensionsafgifterna och minska åldersgränsen från 65 till 60 eller 55 år äfvensom höja pensionerna, men den kan aldrig taga ett steg tillbaka, om detta förslag nu bifalles, följderna må blifva hvilka som helst.

Jag vill instämma uti hvad grefve Hamilton yttrade på förmiddagen, att det är ett stort önskemål och en mycket behjertansvärd sak, om staten kan betrygga arbetarnes ålderdom. — Men om och när staten vill göra detta, måste den redan ifrån början se frågan i hela dess vidd. Den kan icke, såsom utskottet föreslagit, anslå ett par, tre millioner de första åren, som om 20 år ökas till 5 millioner o. s. v., ty det är alldeles visst, att dessa belopp af många orsaker blifva otillräckliga. Staten måste från början bereda sig på helt andra uppoffringar för ett så stort ändamål som

detta, och dessa uppoffringar bör man taga i betraktande, innan förslaget antages.

Detta förslag är icke egnadt att leda till det mål, hvarhän det syftar, och det kommer icke att tillfredsställa arbetaren och göra honom mera förnöjd, ty det bereder ingen hjälp åt den ålderdom och den nöd, som nu finnes, och ingen trygghet åt en stor del af de arbetare, som nu lefva. Frukten kommer att mogna först långt in i framtiden, och många arbetare, som nu tvingas betala pensionsafgiften med en dyrt förvärfvad skärf, få aldrig njuta dess välsignelser.

*Lagförslag
angående försäkring för
beredande af
pension eller
lifränta.
(Forts.)*

Det har sagts, att vi kunna icke längre uppskjuta frågan om antagandet af en försäkringslag, utan måste en gång börja. Det går icke an att år från år uppskjuta denna fråga. Det må vara sant, men börja vi med detta förslag, så är det dock endast en börda, som vi ålägga arbetaren för en lång framtid, innan den verkliga frukten kommer att skördas. — Ingen kan väl förneka, att förslaget är behäftadt med många fel och brister. Det skulle, såsom det yttrats från socialistiskt håll, blifva det mäktigaste agitationsmedel, som Riksdagen ännu satt i socialisternas händer. — Det skulle från sådant håll antagas icke för dess förtjenster, utan för dess brister.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet uppläste på förmiddagen några meddelanden om den stora kapitalbildning genom insättningar i våra sparbanker och postsparbanker, som under de senare åren blifvit åstadkommen. Hvad är detta i grund och botten annat, än att arbetarne sjelfva vilja försöka sörja för sin ålderdom genom besparingar under den tid, då de hafva något att spara. Det är denna ålderdomsförsäkring, som de särskildt sätta värde på, då de se sitt lilla kapital är för år växa, och kunde Riksdagen befrämja detta, skulle det mottagas med mera tacksamhet än något annat.

När man hörde herr statsrådets sakrika och väl motiverade anförande, som vittnade om det varma intresse, hvarmed han omfattade denna sak, så kunde man med mera skäl befara, att statsrådet skulle göra denna storsocialpolitiska fråga till kabinettsfråga framför en jernvägsfråga.

Det yttrades af min ärade vän herr Asker, under det han redogjorde för det franska folket, hvilket han framhöll såsom ett mycket sparsamt folk, att der hade den frivilliga försäkringen icke omfattats med något stort intresse. Han talade dervidlag om, att ibland 12 millioner arbetare hade endast $\frac{1}{10}$ begagnat sig af den frivilliga ålderdomsförsäkringen, och af dessa hade endast $\frac{1}{10}$ fortsatt inbetalningen af pensionsafgifterna. Detta bevisar ju tydligt, att ett sparsamt folk, som vill sörja för sin framtid, vill sätta in sina penningar på ett sådant sätt, att de äro tillgängliga, om nöden kommer, innan de fyllt 65 år eller om de dessförinnan önska skaffa sig ett eget hem.

Det är upprörande, då man finner, att endast 2 utaf 7, som börjat med försäkringen, få åtnjuta frukterna af densamma, d. v. s. $\frac{3}{7}$ af hvad som insätts går förloradt såväl för den enskilde in-

Lagförslag
angående för-
säkring för
beredande af
pension eller
lifränta.
(Forts.)

sättaren som för hans familj. Alltså måste 5 af 7 dö, innan de fyllt 65 år, annars går beräkningen ej i hop, och deras bidrag går in uti en storartad fond, der de läsas fast för framtiden. Det kan äfven sättas i fråga, om denna tvångsbeskattning kan vara rättvis, och om den af arbetarne kommer att mottagas med tillfredsställelse.

Väl är det sörjdt för, att, om arbetaren skulle underlåta att betala dessa afgifter, arbetsgifvaren får göra det. Arbetsgifvaren skall ställas bakom såsom en borgen för, att betalningen ordentligt sker. Jag vågar tro, att det stora antalet arbetsgifvare gerna underkastar sig de uppoffringar, som detta medför, så vidt det är till verklig nytta och gagn för samhället, men är det åter endast ett medel att sprida missnöje bland arbetarne, då måste denna börda kännas desto tyngre.

Jag yttrade i denna fråga vid 1895 års riksdag, att då det gäller ett förslag, som skall blifva bestående genom sekler, är det nödvändigt att ifrån början se till, att det blir så fullkomligt och så väl utredt som möjligt. — Detta har äfven besannat sig. Utskottets förslag är utan tvifvel en förenkling af Kongl. Maj:ts förslag och Kongl. Maj:ts förslag i år är en förbättring af Kongl. Maj:ts förslag år 1895. Det visar sig således, att ingenting förlorets derpå, att saken blifvit framflyttad och vunnit noggrannare utredning. Under denna utredning har det allt mera satts i tvifvelsmål, huruvida det kan vara rätt att pålägga det svenska folket denna tvångsbeskattning. Jag skulle för min del tro, att det vore ett önskningsmål, om man kunde börja med en frivillig ålderdomsförsäkring i samband med en olycksfallsförsäkring, och skall, om, som jag förmodar, ett sådant förslag kommer till stånd, förena mig om en skrifvelse i denna rigtning.

Då jag således nödgas yrka afslag på utskottets förslag, gör jag det i den vissa öfvertygelse, att jag dermed bäst befördrar frågans lyckliga lösning och arbetarnes sanna väl, och jag tror, att om detta förslag oförändradt antages, så komma nog långa år att få gälda hvad stunden brutit.

Herr Billing: Det skulle förvåna mig, om någon och ännu mera om mängen af denna kammares ledamöter vid den votering, som snart stundar, skola inlägga sin voteringssedel med gladt sinne och med full frimodighet. Det skulle förvåna mig, om icke de, som komma att rösta för afslag å utskottets förslag, göra det med ganska bäfvande sinne. Viss är jag derom, att de, som rösta lika med mig, eller åtminstone några ibland dem, komma att inlägga sitt ja med sådant sinne.

Hvarje gång förslag rörande arbetarepensionering eller hvad dermed står i sammanhang förekommit, har jag varit med om att rösta för bifall. Man må gerna säga, att jag gjorde det i blindo. Jag har gjort det därför, att jag icke kunnat annat göra, emedan jag känner mig så varmt intresserad för hvad jag föreställt mig skola blifva till gagn för vår arbetareklass. Men jag vill gerna erkänna, att för hvart år har denna fråga för mig vuxit. De

betänkligheter och de svårigheter, som ingen kan bestrida äro med den förknippade, de, som vi redan sett, och de, som vi ana och äro vissa om att komma i framtiden, hafva vuxit för mitt öga. Och när jag dock i dag kommer att lägga mitt ja för utskottets förslag, så gör jag det med full visshet derom, att de, som rösta i motsatt riktning, kunna hafva kanske lika goda skäl för sitt nej som jag har för mitt ja, och att motsatsen mellan ja och nej i detta fall icke är så synnerligen stark, därför att ja lägges ner med reservation i det inre och detsamma nog också gäller med många af nej-sedlarne.

*Lagförslag
angående försäkring för
beredande af
pension eller
lifränta.
(Forts.)*

Frågan är utaf en allt för stor betydelse för framtiden för att man skulle känna sig bunden af, om jag så må säga, formelt politiska eller formella riksdagsskäl, så att man skulle rösta nej i dag, därför att man röstat nej förut, eller ja, därför att man förut röstat ja. Jag vill icke på något sätt stödja mitt votum i dag med att Riksdagen kan anses hafva bundit sig genom föregående beslut. Det argumentet är riktigt, men det är för obetydligt vid en så stor fråga som denna. Det kan användas och må gälla, när fråga är om ett litet anslag, på några tusen kronor eller mera. Men i en sådan fråga som denna räcker det icke till, och det är icke blott för konsekvensens skull, som jag står fast på väsentligen samma ståndpunkt, der jag stått förr.

Det är icke min mening att försöka, och jag är viss om, att det skulle vara ett onyttigt försök, att inverka på någons votum, men hvad jag vill säga, är egentligen det, att det synes mig vara en Riksdagens pligt i dag att säga bestämdt ifrån hvad Riksdagen vill och gifva ett bestämdt svar på den fråga, som är centrum i detta spörsmål, om Riksdagen vill vara med om hvad man kallar ett försäkringstvång eller om Riksdagen icke vill vara med derom. Det förekommer mig, som om det vore Riksdagens bestämda pligt att i dag icke omsvepa sitt beslut med tvetydiga uttryck, utan gifva ett fullt och klart, för framtiden gällande besked om, hvad Riksdagen vill i detta stycke, om Riksdagen nu vill, att frågan om tvångsförsäkring skall vara jordad eller icke. Det anser jag, att man har rätt att vänta från alla håll, från regeringen i första hand och sedan från alla deras sida, som i detta ärende äro för sin framtid intresserade.

Den fråga, som synes mig vara sjelfva den innersta hjertpunkten, är nemligen just det spörsmål: skall man inlåta sig på en tvångsförsäkring eller skall man nu gå öfver till den frivilliga försäkringen eller möjligen icke ens vilja vara med om den. »Tvång eller frihet.» Dessa termer hafva kommit fram mångfaldiga gånger under diskussionen i dag. När man hör dem, tyckes det ju, som om mellan de två skulle vara en kontradiktorisk motsägelse. Jag tror dock icke, att här är en sådan motsägelse. Tvång och frihet. Sjelfva ordaljuden angifva en motsägelse. Men om man nu i stället för ordet *tvång* använder ordet *försäkringspligt*, så är man redan på väg att inse, att der icke är någon kontradiktorisk motsägelse. Visserligen medgifver jag, att uttrycket *försäkringspligt* i första rummet är ett juridiskt begrepp, men bakom detta ligger ett etiskt

Lagförslag
angående försäkring för
beredande af
pension eller
lifränta.

(Forts.)

begrepp. Bakom denna försäkringspligt i juridisk mening ligger den etiska försäkringspligten. Hvad menas då dermed? Dermed menas icke den pligt, som statens lagar lägga på en, utan den pligt, som den moraliska lagen lägger på en hvar att, så vidt honom möjligt är, också i ekonomiskt hänseende sörja för sin framtid, så att han icke behöfver blifva andra till besvär. Är detta en moralisk pligt, då blir fråga om, huru denna pligt verkligen skall komma att utöfvas af den stora mängden. Sådana, som vi människor äro, innebär uppfyllandet af hvarje pligt ett slags tvång, och äfven om det hos oss finnes en villighet att utföra den, så trängs denna villighet och pressas af en ovillighet. Ingen pligt utför man utan att på samma gång känna både frivillighetens lisa och tvångets tyngd.

Visst är, att om en frivillig försäkring anordnas, så kan den frivilliga inbetalningen till försäkringen aldrig utöfvas utan att man sjelf lägger på sig och om igen och om igen kryper under sjelftvånget. Ty har man än en gång begynt att frivilligt erlægga afgifterna för försäkringen, kommer man om igen och om igen i den ställning och i den stämning, att man måste tvinga sig att utföra dessa. Det är således icke frihet ensam på det ena hållet och tvång ensamt på det andra, utan det är öfver allt både frihet och tvång. Då blir frågan den: hvilken etisk betydelse får en sådan lag som den här föreslagna, då den lägger ett juridiskt tvång på dem, som här äro på tal. Den gör ett ingrepp i friheten, det skall aldrig bestridas, men saken har också en annan sida. Den räcker äfven en hjälp. Det är en hjälp till att verkligen få de dolda krafterna fram till ansträngning och utförande af hvad som är en moralisk pligt, och mot hvars utförande många lustar ställa sig hindrande.

Vi få därför icke anklaga ett sådant förslag som detta därför, att det vill binda människans frihet, utan att på samma gång också hafva ögat öppet för att det är en hjälp för svaga människor till att utföra, hvad deras pligt emot dem sjelfva och deras nästa kräfver. Det må ingen undra på, om man här står tveksam. Snarare undrar jag på hvar och en, som icke står tveksam.

När jag dock nu kommer att rösta för utskottets förslag, så är det icke därför, att jag kan vederlägga invändningarna emot det samma, icke därför att jag anser dessa vara föga betydande, utan det är därför, att för de sträfvanden, som gifvit sig uttryck äfven i detta lagförslag, synes mig dock ligga till grund en kärlekens tanke. Kanske är denna kärlekens tanke opraktisk. Jag kan icke bedöma det. Men det är denna kärlekens tanke, som binder mitt votum, när jag är tveksam, och det är på grund af denna, som jag nu i min tveksamhet anser mig böra rösta för utskottets förslag, hvartill jag ber att få yrka bifall.

Herr Nyström, Carl: Den siste talaren skall hafva tack, därför att han sagt ut de ord, som säkerligen ligga på allas våra läppar, de orden nemligen, att det är med bäfvan hvar man i dag närmar sig till urnan för att afgifva sin röst, han må i sin hand

*Lagförslag
angående för-
säkring för
beredande af
pension eller
lifränta.
(Forts.)*

hafva en ja-sedel eller en nej-sedel. Detta är fullt riktigt. Ingen lär kunna tilltro sig att ingripa i ett ärende af denna beskaffenhet utan att inför sitt samvete känna en viss bäfvan, huru han än må för sig sjelf hafva afgjort saken. För min del skall jag ingalunda hafva den förmätenheten att inlåta mig på de stora, viktiga och vidtutgrenade frågor, som stå i samband med detta ärende. Jag skall icke med ett ord beröra vare sig den ömtåliga frågan om arbetsgifvarens förhållande till arbetstagaren, den svåra frågan om fondbildning eller kapitalbildning, ej heller tvångets berättigande. Jag vill blott i förbigående säga, att jag liksom herr Billing erkänner tvångets berättigande, då det gäller statsändamål. Jag har försökt, så godt jag kunnat — och det vill icke säga mycket — gå en annan väg; jag har försökt sätta mig in i den mans sätt att tänka, som är försäkrad, att sätta mig in i den försäkrade arbetarens sinnesstämning och mening, och jag har dervid fastnat på två omständigheter, hvilka jag skall bedja att få förelägga denna kammare — endast dessa två, de öfriga skall jag lemna derhän.

Jag föreställer mig då, att den sålunda försäkrade arbetaren står inför detta problem: han är 18 år, han går in i försäkringsanstalten och skall der kvarstå och lemna sin afgift, sin andel af sin arbetsförtjenst under 47 år. Han får då veta, att för hans räkning hopar det sig så småningom i någon af statens afdelningar eller kassor ett kapital, som växer sakta till så och så många hundra eller tusen kronor. De stå der för hans räkning, det vet han; och vet han det icke genast, får han veta det under de år, som komma. Nå, godt och väl, att de stå der för hans räkning. Men det bör icke slå fel, att han under dessa 47 arbetsår, som ligga för honom, om försynen unnar honom att få lefva och vara arbetsduglig, det lär icke slå fel, säger jag, att han under denna tid icke tio, utan många flera gånger står i det läget, att han säger: hade jag blott detta kapital eller en del deraf såsom *förlag*, skulle jag dermed kunna uträtta helt andra saker än att för de sista åren af min lefnad förvärfva en knapp försörjning, och det är ju icke ens en försörjning, utan endast en del af en försörjning. Han skulle säga: gif mig en del af detta kapital, som inestår för min räkning för att bereda mig pension, gif mig det att förfoga öfver nu, då jag är i min krafts dagar, till att skaffa mig någon tillgång till inköp af verktyg, af en symaskin eller dylikt eller till att hyra en verkstad eller annat produktionsmedel, med ett ord att anskaffa något, som sätter mig i stånd att omgestalta mitt lif, att vinna någon annan förkofran än utsigten att efter de uppnådda 65 åren blifva nödortfigt försörjd. — Det är skillnaden mellan en pensionsfond och ett förlagskapital. Och det lär icke slå fel, att för den arbetsduglige har förlagskapitalet en vida större betydelse. Det kan med ett slag häfva honom upp i en annan klass, än den han förut tillhört, göra honom till industriidkare och låta honom fortgå på den väg, som så många af våra store män gått, icke blott till hans egen försörjning, utan till utmärkelse för hela vårt land. Detta är rätta sättet till uppkomst och förkofring. Han får det icke och kan det icke, oakadt han vet, att kapitalet står för hans räkning i statens

Lagförslag
angående försäkring för
beredande af
pension eller
lifränta.

(Forts.)

kassa. Han kan icke få det ringaste spår deraf, just då han behöfver det för sin förkofring, för att på rätt sätt närma sig till ekonomisk förbättring. Det står der blott såsom en nödhjelp åt honom, när han hunnit öfver 65 år och är utsliten.

De finnas, som mena, att denna pensionsförsörjning är ett dåligt sätt för en kapitalplacering; detta kapital må komma från arbetaren, från arbetsgifvaren, från staten, från två eller alla gemensamt eller från hvilket håll som helst, så är det, säger man, ett dåligt sätt att använda det samlade kapitalet. Man säger, att egentligen passar en ålderdomsförsörjning blott för sådana, som redan från början af en eller annan olycklig anledning äro jemförelsevis arbetsodugliga och således icke kunna använda ett förlag. För sådana, det må mycket gerna medgifvas, är denna kapitalplacering en säkerhet för att medlen icke skola förslösas. För dem är det en förmån, att detta kapital så småningom hopar sig för deras räkning för att komma dem till godo i form af ett slags försörjning på gamla dagar. Men för dem, som äro dugliga och framför allt behöfva förlag — och jag behöfver ej för herrarne förklara, hvad förlag betyder — för dem är en dylik placering mycket dålig. Ty ställ till deras förfogande förlag å ena sidan och arbetskraft å andra sidan, och dessa faktorer skola tillsammans åstadkomma en effekt, som icke kan jämföras med de tarfliga 203 kronor, som eljest utgöra resultatet efter fyllda 65 år. Håri ligger således en stark betänklighet mot att på detta sätt taga omsorg om arbetaren. Jag föreställer mig, att äfven han sjelf är i stånd att göra en sådan slutledning; och jag stärkes i detta antagande, då jag vet, huru ofta man, när man bjuder en dugtig arbetare, en förträfflig man — eller qvinna också för resten — en sådan pension, får det svaret: låt bli det och gif mig i stället penningarna på sparbanksboken, så kan jag få dem, då de behöfvas. Det svaret får man ofta. Och så ungefär föreställer jag mig, att den arbetare, som tänker öfver saken, skall resonnera om detta sätt att försörja honom genom afsättning till en fond, af hvilken han i bästa fall vid 65 år får en knapp ålderdomsförsörjning. Ja, om han får det! Nu kommer jag till betänkligheten nummer två.

Den tabell, jag håller i min hand, visar, hvad herrarne förut hört i dag, att af de 72,148 människor, som inträdt i detta försäkringssystem, återstå lefvande vid 65 år blott 22,260, eller i runda tal 2 utaf 7. Jag lemnar tills vidare derhän den anmärkning, som jag vet kommer mot mig att göras, att redan före de 65 åren kunna i ett visst antal fall smärre summor komma arbetaren till godo äfven för invaliditet, men typen, efter hvilken vi skola döma, är hvad som inträffar vid 65 år för en man, som pligtroget under dess många och långa år gjort sina inbetalningar af sin arbetsförtjenst. Skulle icke då denne arbetare möjligtvis kunna tänka på följande sätt: jag bidrager med en del och det en icke oväsentlig del af min årliga arbetsförtjenst till att lägga upp och förkofra detta kapital, som står för min räkning och som skall vid 65 år afkasta 203 kronor till min båtnad; — nå väl, blir saken klar, om försynen låter mig lefva under dessa 65 år och så ställer, att jag

för hvarje år kan göra dessa inbetalningar? Nej, visst icke, mina herrar! Han måste blifva *äldre* än 65 år för att få någon nytta af sina afsättningar. Såsom herrarne veta, äro af 7 personer, som blifvit försäkrade, vid denna tidpunkt endast 2 i lifvet. Det är således 5, för hvilka afsättningen går helt och hållet förlorad, och för 2 afkastar den 203 kronor. Tron I icke, mina herrar, att denne arbetare skall kunna göra sina reflexioner i anledning deraf? Och har han icke redan gjort det, så varen säkra på, att han får nog läromästare, som inviga honom i konsten att resonnera. Han skall säga: hvarför skall jag inlåta mig på en sådan oviss affär, hvarför betala denna årsafgift af min inkomst, på det att, när vi komma till slutuppgörelsen vid 65 år, 2 af 7 skola profitera deraf och 5 af 7 deraf icke hafva någon som helst förmån? Och skall jag blifva en af de 2 eller en af de 5? Kanske skall denne arbetare vara i stånd att omsätta ett sådant resonnement i en mera odiös form. Möjligen säger han: staten ålägger mig att med en viss del af min årliga arbetsförtjenst inlåta mig på ett lotteri, hvilket är så beskaffadt, att två skola vinna och 5 förlora. Det är icke mycket att pruta på detta skarpa omdöme. Han ålägges faktiskt att göra sina insättningar och, om statistiken talar sant, är utgången den, att 2 vinna och 5 förlora. Skall han då inlåta sig på en sådan sak med lungt sinne? Skall det inträffa, såsom här är sagdt i dag på förmiddagen, att han i alla händelser skall med glädje underkasta sig detta tvång? Man underkastar sig i allmänhet icke tvång med glädje. Men skall han öfver hufvud taget alls — d. v. s. utan motstånd underkasta sig ett tvång, som nödgar honom att inlåta sig på ett dylikt lotteri? Derpå tviflar jag! Nå, det finnes väl någon annan utväg än en sådan försäkring. Är det så, som man sagt för ett par timmar sedan, att solidaritetskänslan mellan arbetarne är så stark, att de 5 ingalunda skola klaga öfver hvad de uppföra för de tvås räkning — jag vill icke alls betvifla den saken; det skulle göra arbetarne all möjlig heder, och jag tror gerna, att så är — då äro de mogna för en sådan ömsesidighetsförsäkring, som gör hela detta invecklade statsmaskineri öfverflödigt; då äro de mogna för en ömsesidig försäkring ungefär jemförlig med den, som finnes inom sjukkassorna, och hvilken, såsom vi hört, medfört så välsignelsebringande resultat, och då kan saken klareras utan detta så mycket omtvistade maskineri. Jag menar naturligtvis, att, liksom fallet är med sjukkassorna, rikliga, mycket rikliga bidrag skola lemnas från statens sida. Men då kan det hända — om det visar sig, att solidariteten är så stark, att de 5 vilja uppföra sig för de 2 — att vi hafva den väg anvisad, som vi skola gå för att vinna målet utan att inlåta oss på sådana vidlyftigheter, som nu äro i fråga. Ty vidlyftig, mina herrar, är saken. Äfven en oinvidd man kan skönja, att nu gifver vågtungan utslag om Sveriges framtid. I den ena vågskålen ligger en lugn pröfning; i den andra ligger den »akkordens aand», hvarom Ibsens Brand har åtskilligt att förtälja. Och mellan dessa får man välja. För min ringa del har jag försökt det; och det är icke lätt. Men jag har försökt se saken från samma synpunkt som en af dessa försäkrade

*Lagförslag
angående försäkring för
beredande af
pension eller
lifränta.*

(Forts.)

*Lagförslag
angående för-
säkring för
beredande af
pension eller
lifränta.*
(Forts.)

arbetare. Och jag kan icke tro, att han kan vara nöjd med en sådan anordning, att hans bidrag lägges till en fond, som är förlorad för honom i det ögonblick han behöfver det lilla kapitalet såsom ett förlag, som är förlorad för honom, om han dör före 65 år, och som är förlorad för hans anförvandter, sedan han är död — jag lemnar derhän hustruförsäkringen, ty i hufvudsak är kapitalet onekligen förloradt — eller att han kan vara nöjd med att åläggas gå in på ett lotteri, der han har 5 chancer mot 2 att förlora.

Hans excellens herr statsministern Boström: Jag är den förste att erkänna, att den fråga, som nu föreligger till kammarens afgörande, är en af de vanskligaste och mest kinkiga, men jag tror också, att denna fråga är af det slag, att den icke kan falla, utan måste lösas.

Det är på Riksdagens eget initiativ, som frågan kommit upp. Det är nu snart 14 år, sedan Riksdagen aflät den första skrifvelsen till regeringen i detta ämne, och jag är för min del förvissad om, att anledningen till Riksdagens skrifvelse var känslan af att det arbete i denna riktning, som pågick mängenstädes i utlandet, icke kunde gå oss oberörda förbi, utan att det kräfdes en motsvarande lagstiftning äfven hos oss. — Förslag hafva uppgjorts, men förkastats. Men såvidt jag kunnat uppfatta uttalandena i Riksdagen och Riksdagens skrifvelse, så har icke meningen med afslaget varit, att frågan skulle anses förfallen. — Bästa beviset på, att så icke varit Riksdagens mening, ligger uti de summor, som är efter annat, åtminstone under de 3 senaste åren, blifvit för ändamålet afsatta.

Men det är ju alldeles naturligt, att en fråga som denna skall möta mycket motstånd och träffas af många anmärkningar. Man har nemligen här icke att lita till någon egen erfarenhet, utan vi måste hemta vår erfarenhet från främmande länder med deras alltid mycket olika förhållanden. Följden har också blifvit, att förslag blifvit afslagna, utan att Riksdagen kunnat ena sig om någon anvisning, huru Riksdagen tänkt sig frågans lösning.

Mig synes af den behandling, som under dessa år kommit denna fråga till del, att allt tyder på, att det är icke nog med att endast öfverlägga och diskutera, vi måste en gång komma till handling. Vi måste komma dit för erhållande af en egen erfarenhet och med ledning af denna få hithörande förhållanden bättre och bättre ordnade och slutligen komma till ett mål, der man, på samma gång man tillgodoser berättigade och billiga anspråk, ser till, att man icke i sådan grad tager statens krafter i anspråk, att man vedervägar andra berättigade anspråk, som äfven måste ställas på staten.

Men för att så skall kunna ske, måste man börja i liten skala, i en sådan skala, att man kan vara viss om, att man icke behöfver taga något steg tillbaka. Och jag tror, för min del, att det förslag, som nu föreligger, är sådant, att man icke behöfver befara något dylikt.

Af arbetarne ifrågasätter man en veckoinbetalning af 20, respektive 10 öre, en summa, som jag tror ingen skall finna afskräckande. Af statsverket begär man enligt utskottets förslag — jag gör kanske riktigast att tala om detta hela tiden, då det redan blifvit förklaradt, att från regeringens sida intet hinder möter för accepterande af de utaf utskottet föreslagna förändringar i det kongl. förslaget — ifrån statsverkets sida, säger jag, begär man till en början ett belopp af c:a 2,900,000 kronor för att sedan succesivt stiga till 5 millioner och så åter gå ned till 3,800,000 kronor; äfven dessa siffror kunna väl numera icke anses afskräckande med hänsyn till budgetens nuvarande ställning. Dessutom äro ju alla nu, såvidt jag hört, ense om, att den ifrågasatta förvaltningen är tillfredsställande samt på samma gång enkel och billig. Jag frågar då, om man ej skulle kunna hafva anledning hoppas, att detta förslag varder godkänt. Till lägre afgifter och bidrag kan man väl näppeligen gå, det skulle ej närmelsevis motsvara de anspråk, man har att ställa på ett förslag af denna art, och ej heller kan jag tänka mig, att man kan gå *högre* och taga större siffror, då svårigheter yppa sig att få igenom dessa mindre. Nu är det, som jag sade, i följd af sakens beskaffenhet helt naturligt, att en mängd anmärkningar framställts. Jag har här skrivit upp en hel del, men kan det ej falla mig in att upptaga dem alla till bemötande, helst den saken redan torde i afseende på flertalet vara undangjord i den föregående debatten. Hufvudargumentet emot förslaget är ju, att det är fråga om en *tvångsförsäkring* — den borde hafva varit *frivillig*. Jag vill då blott erinra om, att erfarenheten visar, att på den frivilliga försäkringens väg kommer man ej till målet just därför, att det dröjer så länge, innan något resultat visar sig, och menniskan lever ju så gerna för stunden samt vill icke ikläda sig några uppoffringar för en långt aflägsen framtid. Nej, men må vi då, säger man, hellre taga de andra utvägar, som här blifvit ifrågasatta. Så hafva åtskilliga talare förordat det danska systemet, men detta går ju egentligen ut på en art af fattigunderstöd och är dertill ingalunda billigt. Danska statsverket har till en början anslagit 2 millioner för ändamålet. Om jag nu jemför det danska invånareantalet med Sveriges, så representerar denna siffra hos oss $4\frac{1}{2}$ ä $4\frac{1}{3}$ millioner, alltså väsentligt högre, än hvad här i förslaget satts i fråga.

Man har sagt, att vi skola arbeta på förslaget om egna hem. Men som herrarne är bekant, har man här i landet tänkt sig saken realiserad på så sätt, att staten skulle utlemna områden af sina domäner till bebyggande; men då man afser äfven industriella arbetare, kan naturligtvis målet icke på den vägen vinnas.

Reservanten herr Benedicks har ett från Tyskland hemtadt argument, hvilket synes mig snarare tala till fördel för det förslag, han bekämpar. Han nämnde, bland annat, att Tyskland under de sista åren för sina arbetareförsäkringar utbetalt 349 millioner mark, hvilket i svenskt mynt motsvarar ungefär 310 millioner kronor. Om man då besinnar, att Tyskland har några och femtio millioner invånare mot våra fem millioner, kan jag säga, att detta repre-

*Lagförslag
angående försäkring för
beredande af
pension eller
lifränta.
(Forts.)*

Lagförslag
angående försäkring för
beredande af
pension eller
lifränta.
(Forts.)

senterar en afgift för Sverige af i rundt tal 31 millioner kronor årligen. Orsaken, hvarför det i Sverige ställer sig mycket billigare, är den, att man i Tyskland icke har fasta premier, utan flytande, hvartill kommer en ringa kapitalbildning — jag tror, att den i sin helhet än ej mycket öfverstiger 700 millioner mark. För öfrigt öfverstiger kostnaden för den tyska försäkringsanstalten ej hvad som derfor blifvit beräknadt, men jag menar, att när den tyska försäkringen kostar så mycket, så måste till fördel för den svenska erkännas, att den ställer sig relativt billig.

Man har uttalat så stora farhågor för fondbildningen, men deraf torde i sjelfva verket icke vara så mycket att frukta. Naturligtvis komma afsättningarna till denna fond att i betydlig grad inskränka insättningarna i postsparbanken i synnerhet och möjligen också i sparbankerna. Att man här i främsta rummet måste se till att få en säker placering och mindre tänka på räntans storlek, torde ligga i sakens natur. Men jag vill vidare fästa uppmärksamheten på, att de siffror, hvilka af civilministern framlades, endast afsågo penningar, som insättas dels i postsparbanken och dels i sparbanker, dels ock försäkringsbolagens fonder, således för ändamål, hvilka tariffva lika goda säkerheter som denna försäkringsfond. Dertill är räntan enligt det svenska förslaget ej beräknad till högre än $3\frac{1}{4}\%$ — jag ber herrarna besinna, huru lång tid måste tänkas, innan räntan på inteckningar, hvilka ju anses utgöra bästa säkerhet, kan sjunka till denna siffra. Man har sagt, att fondbildning och kapitalbildning i vanlig mening äro två skilda saker, kapitalbildning någonting godt, fondbildning någonting mindre fördelaktigt. Jag bekänner, att jag icke förstår denna skilnad, den är måhända mera akademisk än praktisk. Mig förefaller det, som om samlade penningar, som söka användning, komma att tjena det allmänna hvar i sin stad, om än naturligtvis de söka olika mål för sin användning.

Man har talat om — det var en talare här bakom mig, som yttrade detta — att Riksdagen visserligen skrifvit och begärt förslag till arbetareförsäkring, men att Riksdagen dermed icke frånsagt sin rätt att pröfva de förslag, som läggas fram, och deruti gifver jag honom naturligtvis fullkomligt rätt. Men då han gör den frågan: när skola bristerna afhjelpas? Och han besvarar den så, att detta skulle ligga i arbetarnes händer, måste jag på det bestämdaste bestrida rättigheten af den uppfattningen.

Han talade vidare om svårigheten att nu veta, huru saken kan gestalta sig om 5 eller 10 år, och i sammanhang dermed yttrades, att om man i dag tager lagen, så uppstå snart motionärer, som klappa på Riksdagens hjerta för att få lagen förbättrad. Jag tviflar icke derpå, men i allt fall är det väl så, att likasom Riksdagen nu kan förbehålla sig rätt att pröfva framlagda förslag, likaledes torde väl Riksdagen i framtiden komma att reservera åt sig denna rätt, något annat torde väl ej härvidlag kunna förutsättas.

Den siste talaren ordade något om den der arbetaren, hvilken vid 18 års ålder började att afsätta och dermed fortsatte i 47 år — i parantes vill jag upplysa om, att han ej håller på dermed längre än 32 år, enär efter det 50:de året upphör hans inbetalning

till kassan — men hvilken kunde till förlag för börjande af egen verksamhet behöfva sina insatta medel, hvilka då voro ohjelpigen fastlästa. Men jag frågar: vet man väl, då man vid 18 års ålder börjar arbeta, huru framtiden skall gestalta sig? Kan någon på förhand veta, om han kommer i den lyckliga situation att under hela denna tid få behålla helsa och krafter och uppnå den skicklighet, att han kan sätta upp egen verkstad och drifva egen afför? Men dessutom, om det går honom så lyckligt, så torde han nog från mer än ett håll kunna påräkna erforderlig hjälp i detta afseende. Jag har svårt att tänka mig, att den ifrågavarande saken skulle här kunna blifva honom till något hinder. Lika litet tror jag på den anmärkning, som gjordes derom, att denna tvångsförsäkring med statsbidrag skulle minska arbetarens benägenhet för att spara sjelf. Tvärtom synes det mig, som skulle vissheten om, att staten bidrager först med hälften till egen och sedan med hälften af detta hela till hustruns pensionering sporra arbetaren, då han får åtnjuta så stort bidrag från det allmännas sida.

Men jag skall ej gå vidare i bemötande af de framställda anmärkningarna. Det förhåller sig nog så, att vi äro inne på ett fält, der den ene näppeligen förmår öfvertyga den andre, egentligen därför att man saknar egen erfarenhet att bygga på. Jag vet väl, att sådana finnas, hvilka äro principiella motståndare till en lagstiftning sådan som denna, och det är ju ej möjligt att öfvertyga dem. Men jag hemställer till dem af herrarne, hvilka antingen önska en sådan lag eller också, möjligen halft motvilligt, dock anse, att vi måste göra något, om ej det vore skäl att nu sluta sig samman om detta förslag, hvilket dock, det är ju af alla erkändt, är det bästa, som blifvit framlagdt. Jag kan säga det så mycket hellre, som förtjensten deraf ej kan tillräknas oss regeringsledamöter, utan den tillkommer i främsta rummet professor Lindstedt och jemte honom den ledamot af kammaren, hvilken välvilligt ställt sina krafter till vårt biträde, herr assessor Hasselrot. Jag sade, att detta förslag är erkändt vara ett godt förslag, och när jag ser, huru det blifvit emottaget, hurusom det från ena hållet anses gå för långt och från det andra ej långt nog, så torde jag kunna våga det antagande, att förslaget innebär en lycklig medelväg. Jag är fullkomligt öfvertygad och jag kan ej frångå den uppfattningen, att man handlar politiskt klokt genom att antaga det föreliggande förslaget, hvartill jag vördsamt hos kammaren anhåller om bifall.

Herr Fränckel: Man kan säga, att sedan 1884 en vändpunkt inträdt i det sätt, hvarpå Riksdagen behandlat den s. k. arbetarefrågan. Jag åsyftar med detta den skrifvelse, som Riksdagen 1884 aflät till Kongl. Maj:t med begäran att få utredt, såsom det heter, »om och i hvad mån åtgärder kunna finnas lämpliga för ordnandet af förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare» samt beträffande arbetarnes pensionering vid oförmåga till arbetet. Huru har Riksdagen nu under tidernas lopp behandlat dessa frågor? Jo, enligt mitt förmenande, med den förhoppning, att de förslag, som af Riksdagen godkändes och sedan af regeringen vidare utveck-

*Lagförslag
angående försäkring för
beredande af
pension eller
lifränta.*

(Forts.)

Lagförslag
angående för-
säkning för
beredande af
pension eller
lifränta.
(Forts.)

lades till lagar, att dessa förslag, säger jag, skulle förnöja arbetarne, hvilka de främst gälla, och att de således skulle gå i den riktning, som man ursprungligen åsyftat, nemligen att ordna förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare i öfverensstämmelse med arbetarnes önskingar. Man började med yrkesinspektionen och lagen om skydd mot olycksfall i arbetet och man fortsatte med sjuk-kasselagen. Regeringen framlade derefter två särskilda gånger förslag till lag om olycksfallsförsäkning, hvilka dock icke tillvunno sig Riksdagens bifall, och det enda, som nu återstår, är frågan om en ålderdomsförsäkning. — Redan den första komitéen, som behandlade dessa frågor, hade, på sätt herrarne torde påminna sig, till uppgift att behandla äfven ålderdomsförsäkringen, men då denna komité skulle ställa sig Riksdagens skrifvelse till efterrättelse, nemligen att denna ålderdomsförsäkning endast skulle afse arbetarne och med dem likställda personer, så kom komitéen till det resultat, att en sådan ålderdomsförsäkning, hvilken afsåg att tvångsvis ålägga *en viss klass* af medborgare särskilda afgifter för denna tvångsförsäkning, ej vore möjlig. hvaraf ock blef följden, att majoriteteten inom denna komité gick ändå längre och föreslog en ålderdomsförsäkning för hela Sveriges folk. Inom denna komité funnos då åtskilliga reservanter, bland dessa komiténs ordförande lands-höfding Hederstierna, hvilkens reservation, som äfven jag biträdde, i detta fall återfinnes i det ifrågavarande komitébetänkandet; han stälde sig på den ståndpunkten, att en på detta sätt utförd tvångsförsäkning icke vore möjlig och att den, i stället för att tillfredsställa arbetarne, blott skulle åstadkomma split mellan arbetare och arbetsgifvare. Sedan dess har Riksdagen år 1895 haft sig förelagdt ett kongl. förslag till en dylik ålderdomsförsäkning, och jag tror, att om man närmare granskar den diskussion, som då hölls om denna försäkning, så skall man finna, att man verkligen hyste en önskan att lösa denna fråga, hvilken inom Riksdagen och hos alla dem, hvilka säga sig åsyfta arbetarnes väl, blifvit, så att säga, ett slagord. Man hade fått för sig, att det vore en nödvändighet för att kunna befordra arbetarnes väl att man åstadkom denna s. k. arbetareförsäkning, och det var på basis af denna åsigt, som dels regeringen i anledning af Riksdagens skrivelser lade fram sitt förslag, och dels Riksdagen aflät sin här många gånger i dag omnämnda ursprungliga skrifvelse. Riksdagen kunde då ej antaga det, och förslaget föll, och nu föreligger ett annat, och man kan ju icke annat än vara regeringen tacksam för, att Regeringen nu för andra gången försökt lösa denna svåra fråga på ett sätt, som nu föreligger. Nu synes mig ock tidpunkten vara kommen, då Riksdagen måste svara ja eller nej, huruvida man vill hafva en så beskaffad försäkning eller icke. För min enskilda del kan jag icke, sedan jag tagit del af det kongl. förslaget och äfven sedan jag jemfört det med utskottets förslag och det, som framlades 1895, biträda det nu föreliggande, emedan det synes mig vara så affattadt, att, i stället för att fullfölja den tanke, som Riksdagen förut följt, nemligen att söka åstadkomma något, som arbetarne sjelfva skulle önska, tror jag tvärtom, att detta förslag *icke* går i riktning af

arbetarnas önskingar. Jag tror, att här gäller det för Riksdagen att, likasom vid alla föregående tillfällen, utan att taga hänsyn till det tryck utifrån, som genom dessa slagord här kommit fram, se till, hvad som är för arbetarne verkligen nyttigt och huruvida de uppoffringar, man nu gerna är beredd att underkasta sig, icke göres på ett sådant sätt, att de snarare verka motsatsen mot hvad man tänkt sig. Jag kan för min del ej förstå annat, än att detta förmynderskap, som man nu ålägger arbetarne, och den rättighet, man tager sig att af arbetarens förtjenst undantaga ett visst belopp, under uppgift, att det sker till hans fördel, måste inom arbetarekretsar verka raka motsatsen mot hvad man antagit, och följden blir då den, att, när man ej kan återgå från den beträdda vägen, från arbetarnes sida yppas kraf på staten att så småningom blifva befriad äfven från de afgifter, som man nu begär, att de sjelfva skola erlägga.

Om således ej detta mål vinnes, om således ej arbetarne sjelfva få sin önskan uppfylld i detta fall, hvad tjenar då hela apparaten till? Nej, då synes det mig vara bättre att söka realisera de önskemål, hvilka arbetarne sjelfva hittills satt i främsta rummet, och dit räknar jag den för länge sedan omtalade, men nu på ett betänkligt sätt undanskjutna frågan om olycksfallsförsäkring. Jag ber få fästa uppmärksamheten derpå, att genom det nu framlagda förslaget och den välvilligt nedsatta afgiften har åldersgränsen, inom hvilken ingen olycksfallsförsäkring kommer i fråga, flyttats till en så hög ålder som till 50 år, eller då den blifver så godt som overksam. Hvar och en, som haft att göra med arbetare, vet, att det mesta antalet olycksfall och då behofvet af skydd i synnerhet framträder, förekomma, *innan* denna ålder är uppnådd, ej *efteråt*, och då är väl alldeles klart, att om detta förslag sålunda går i riktning att göra ålderdomsförsäkring vida viktigare än olycksfallsförsäkring, så drager man derigenom ett streck öfver frågan om olycksfallsförsäkring för ganska lång tid. Detta har också civilministern sjelf antydtt i sitt förslag, då han säger, att den olägenhet, som i detta fall uppstår, skall afhjelpas efteråt på så sätt, att utöfver detta förslag man har att emotse ett förslag till olycksfallsförsäkring, som skulle supplera den lag, som nu föreligger.

Häraf synes, att det mål, som jag för min del tror, att arbetarne mera eftersträfvat än detta, är genom förslaget i fråga undanskjutet, och då jag för min del hyser den uppfattning, att den senare frågan bör komma i främsta rummet, sätter jag den framför denna fråga om ålderdomsförsäkring.

Nu är med den obligatoriska ålderdomsförsäkringen förbunden en frivillig försäkring, och mot den bör man ju icke hafva något att invända. Det kan ju vara möjligt, att Riksdagen finner lämpligt, på sätt som skett i vissa ränte- och kapitalförsäkringsanstalter, att förklara, att den, som vill på frivillighetens väg åstadkomma åt sig en pension, för den vill Riksdagen, i fall hans inkomst af aflöning ej går utöfver ett visst belopp, bidra med något belopp för att på det sättet lätta bördan och fresta honom att mera

*Lagförslag
angående försäkring
förberedande af
pension eller
lifränta.
(Forts.)*

Lagförslag
angående försäkring för
beredande af pension eller
lifränta.
(Forts.)

villigt afsätta af sina besparingar. Den senare delen af förslaget kan jag därför mycket väl vara med om.

Nu har det sagts, att man bör taga detta förslag, emedan detta af alla, som förelegat, är det bästa, det enklaste och billigaste. Man säger, om man ej får erfarenhet om dess verkningar, kan man ej heller bedöma saken. Men, mina herrar, jag hemställer, huru det skall kunna vara möjligt, i fall Riksdagen en gång har antagit en ålderdomsförsäkring af denna omfattning med sina respektive fonder och sina på lagens grund byggda bestämda afgifter, att då gå tillbaka och säga: »Nej, nu må lagen upphöra, vi anse den ej vidare lämplig». Nej, mina herrar, den erfarenhet, vi hafva att vinna, kommer nog att gå i den riktning, jag nyss nämnde, att om lagen skall kunna genomföras utan att missförhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare ökas, måste statens bidrag eller ock arbetsgifvarnes ökas, hvaraf blir följderna, att lagen blifver *mera*, ej mindre betungande, och det blir nog den erfarenhet, vi här ha att motse.

Man har vidare sagt, att de förvaltningskostnader, hvilka äro förbundna med genomförande af denna lagstiftning, äro så obetydliga, att man icke behöfver rygga tillbaka för desamma. Jag betviflar visst icke, att de approximativa siffror, hvilka på postsparbankens utredning nu föreligga i det kongl. förslaget, att de tillkommit med full eftertanke och i förhoppning om att de kunna hållas inom dessa gränser, men de siffror, vi hafva om erfarenheten från det enda land, som vågat tillämpa en så beskaffad försäkring, äro af så afskräckande natur, att man bör kunna förstå, att det är en omöjlighet att kunna hålla förvaltningskostnaderna inom dessa gränser. Men man säger, att vi sjelfva få skaffa oss erfarenhet i detta afseende. Men, mina herrar, hvarifrån skall den tagas, då den erfarenhet, som står till buds, endast är från ett enda land, och om den än ej är så dålig, som här i dag sagts, så är den dock minst sagdt ej oomtvistlig. Deremot föreligger bestämdt, enligt Kongl. Maj:t utredning, den erfarenhet, att i alla öfriga länder, hvarest förslag i liknande syfte väckts, har man icke vågat sig på att göra ett sådant experiment, utan ansett, att man borde stanna vid de åtgärder, hvilka kunde vidtagas i syfte att tillfredsställa arbetarne på det sätt, som de anse vara till deras bätnad, men ingalunda på det sätt, som vissa agitatorer förklara vara till arbetarnes bätnad.

Jag tror emellertid, såsom jag sade i början af mitt anförande, att när nu Riksdagen slutligen fått ett förslag, hvilket obestriddligen går i den riktning, som Riksdagen sjelf begärt, men Riksdagen det oakadt ej anser sig kunna antaga detsamma, så bör man dock, synes mig, förklara, *huru långt* man vill gå. Om man således nu ställer sig på rent afslag af det kongl. förslaget, hvilket jag för min del gör i denna paragraf, så har jag tänkt mig, att Riksdagen bör, i fall afslagsyrkandet blir kammarens beslut, vid den slutliga hemställan, som utskottet gör i detta fall och då den skall behandlas, dertill foga sin *åsiqt*, så att Kongl. Maj:t må veta i hvad mån Kongl. Maj:t vidare kan fortgå på den föreslagna vägen och huru långt han bör kunna hoppas att få Riksdagen med sig. Jag hade då tänkt, hvarom jag dock icke nu gör något yrkande,

att man vid den slutliga hemställan skulle föga följande: »att Riksdagen, vid anmälan af sitt beslut, att Kongl. Maj:t:s förevarande proposition ej kan bifallas, skulle hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t behagade taga i öfvervägande och om möjligt för nästkommande Riksdag framlägga förslag om beredande af frivillig ålderdomsförsäkring åt arbetare och med dem jemförliga personer, äfvensom om försäkring för olycksfall i arbete, grundande sig på den förutsättning, att staten för underlättande af dessa former för försäkring lemnar lämpligt bidrag.»

Då jag nu sålunda yrkar afslag på den föreliggande paragrafen, skall jag taga mig friheten att förnya mitt yrkande, då utskottets hemställan föredrages.

Herr vice talmannen: För att belysa frågans nuvarande ställning skall jag tillåta mig att i största korthet kasta en återblick på frågans uppkomst och vidare behandling.

Vid 1884 års riksdag framställde statsutskottet, med anledning af en inom Andra Kammaren väckt motion, följande förslag till skrifvelse:

»att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utreda, om och i hvad mån åtgärder kunna finnas lämpliga för ordnandet af förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare beträffande möjliga olycksfall i arbetet, äfvensom för beredande af ålderdomsförsäkring åt arbetare, samt derefter göra de framställningar till Riksdagen eller vidtaga de anordningar i öfrigt, till hvilka förhållandena kunna föranleda», och ser man på motiveringen till utskottets hemställan, så framgår deraf tydligt, hvad utskottet åsyftade med »arbetare». Det säges der:

»I sjelfva verket är nemligen det ämne, som i motionen behandlas, af beskaffenhet att böra tagas under omsorgfull pröfning, ty om äfven inom vårt land förhållandena ännu icke gestaltat sig på samma sätt som i andra länder med mera utveckladt fabriksväsende, torde det kunna anses lämpligt att redan nu åt frågan egna en utredning, som kan bereda erforderlig klarhet i afseende dels å ändamålsenligaste sättet och medlen att vinna det mål, som kan uppställas, dels ock å betydelsen och omfånget af statens ingripande i densamma.»

Dermed afsågs, enligt min uppfattning, arbetarne inom den stora industrien, och att det äfven då uppfattades så, framgår af den reservation, som afgafs af sex utskottsledamöter från Andra Kammaren, hvilka efter orden »åt arbetare» tillade: »och med dem jemförlige mindre jordbrukare och handverkare».

Emellertid antogs utskottets hemställan jemte motivering af Första Kammaren. Reservanternas framställning antogs af Andra Kammaren, och vid sammanjemkningen af dessa beslut inträffade, såsom nästan alltid, att Första Kammaren var medgörlig och antog tillägget »med dem jemförlige personer», hvarigenom omfattningen ytterligare utvidgades.

Men det kvarstår alltid, att Riksdagen i första rummet talade

Lagförslag
angående försäkring för
beredande af
pension eller
lifränta.

(Forts.)

om olycksfall i arbetet och i *andra* rummet om ålderdomsförsäkring, och det är ju mycket naturligt; ty att man blir gammal och att krafterna med åren aftaga, det vet man på förhand och derpå kan man bereda sig, men olycksfall är deremot något tillfälligt och som aldrig på förhand kan beräknas. Också har Kongl. Maj:t vid frågans behandling mycket riktigt först framlagt förslag om olycksfallsförsäkring. Förslag derom framlades både vid 1890 och 1891 års riksdagar, men de afslogos då, och, såvidt jag af handlingarna kan se, hufvudsakligen af det skäl, att man ansåg arbetsgifvarnes uppoffringar allt för stora, då det ej var fråga om bidrag från statens sida. Men i de reservationer, som då afgäfvos, framhölls, att staten borde ingripa. Emellertid föll frågan.

Sedan utarbetades ett storartadt förslag om allmän försäkring, som skulle omfatta hvarje mantalsskrifven svensk medborgare. Lyckligtvis var det förslaget tilltaget i så stora dimensioner, att det aldrig kom fram för Riksdagen. Sedermera framlades vid 1895 års riksdag förslag om ålderdomsförsäkring. Vi yeta, huru dermed gick. Nu föreligger den andra förminskade och — jag vet ej om jag vågar säga — förbättrade upplagan af densamma.

Emellertid är principen för denna pensionering *tvång*.

För åtskilliga år sedan framkom på det militära området en term, som hette *tvångspermittering*, nu föreligger på det socialpolitiska området en annan term, som heter *tvångspensionering*. Det förefaller mig underligt, att i en tid, då den personliga friheten och den personliga själfbestämmanderätten gälla så mycket som i våra dagar, man vill göra dessa saker till tvångssaker. Denna tvångspensionering innehåller, enligt min åsigt, en *contradictio in adjecto*. Jag tror nemligen ej, att man kan tvinga en människa att bereda sig underhåll på ålderdomen.

Emellertid säges det nu, att man på frivillighetens väg icke kommer någon vart, utan att man måste tillgripa tvånget. Jag tror dock, att erfarenheten i vårt land icke lemnar stöd åt denna uppfattning. I detta fall erbjuder verkligen sparbanksstatistiken mycket glädjande företeelser. Jag skall här endast beröra förhållandena under de senaste åren. Vid 1890 års slut funnos i rikets sparbanker insatta 275,039,000 kronor. Under den följande 5-års-perioden hade insättningarna vuxit med 64,300,000 kronor, så att de vid 1895 års slut utgjorde 339,339,000 kronor, eller en tillväxt på fem år af 23 procent. I postsparbanken utgjorde delegarnes behållning vid 1891 års slut 16,264,000 kronor, men vid 1896 års slut utgjorde samma behållning 49,733,000 kronor; delegarnes behållning hade således under dessa fem år vuxit med 33,469,000 kronor eller 205 procent. Insättarne i sparbankerna utgjorde vid 1895 års slut 1,098,116 stycken och i postsparbanken voro de utdelade motböckerna vid 1896 års slut 451,872 stycken; d. v. s. delegarne i sparbankerna och postsparbanken utgjorde vid 1896 års slut i rundt tal 1¹/₂ million, hvilket på en befolkning af ej fullt 5 miljoner sannerligen är ett synnerligen vackert och i hög grad glädjande resultat.

Min lifserfarenhet är ju icke så kort, och blickar jag tillbaka.

en 50 å 60 år i tiden och jemför förhållandena då och nu, så finner jag i detta afseende en ofantlig skilnad. Det fans visserligen redan då en eller annan sparbank, men intresset var dervidlag så litet, som det möjligtvis kunde vara. Nu deremot äro, som sagdt, förhållandena helt annorlunda.

Jemför man nu förhållandena i Sverige med dem uti utlandet — jag har hemtat dessa uppgifter ur den svenska postsparbanksstatistiken — skall man finna, att vid 1896 års slut utgjorde insättningen i postsparbanken på hvarje 1,000-tal af folkmängden 10,022 kronor. Af de der uppräknade länderna är det endast två, der insättningen var större, nemligen i Stora Britannien och Irland, der insättningen i postsparbanken på hvarje 1,000-tal af folkmängden utgjorde 12,968 kronor, och i Frankrike, der insättningen utgjorde 13,044 kronor. I Holland var insättningen ungefär lika stor som hos oss, eller 10,426 kronor, under det att den i Belgien utgjorde 5,684 kronor, i Italien 6,395 kronor och i Österrike 3,196 kronor, allt på hvarje 1,000-tal af folkmängden.

Granskar man nu insättningarna i sparbankerna, der i allmänhet det icke är de stora kapitalisterna, som äro representerade, så skall man finna, att det är just småfolket, som här insatt sina besparingar. Insättnarne af belopp under 500 kronor utgjorde nemligen 83 procent utaf hela antalet.

Nu frågar jag: Kan man icke med dessa siffror för ögonen säga, att man har kommit ganska långt på frivillighetens väg, och är det icke antagligt, att en tvångsförsäkring skulle inverka störande på dessa förhållanden. En tvångsförsäkring skulle komma att verka störande på dubbelt sätt, dels derigenom, att dessa besparingar, som skulle gå till pensionsfonden, komme att borttagas från insättningarna i sparbankerna, ty småfolket har icke råd att uppföra så mycket på insättningar, och dels derigenom, att räntan naturligtvis måste falla till följd af fondbildningen, och i samma mån som räntan nedgår, måste sparbankernas godtgörelse på insättningar blifva mindre och mindre, till följd hvaraf också lusten att göra insättningar måste minskas.

Jag frågar vidare, huru arbetsgifvarens ställning genom ett dylikt försäkringstvångs införande skulle blifva. Jag vill då tänka mig såsom exempel en landbrukare eller en husbonde, som har en dräng eller en piga — eller låt vara, att han har två drängar och två pigor; har nu denna lag blifvit antagen för att träda i kraft år 1900, så är det första, husbonden har att säga åt drängen eller pigan: »Jag är af lagen tvungen att draga utaf kronor 10,40 på din lön för att insätta uti pensionsinrättningen.» — Pigan hon slipper visserligen med 5,20, men detta är i alla fall ett afdrag på lönen. — »Men», säger han vidare, »om ni nu fortsätta med dessa insättningar i 32 år, så få ni efter 47 år, eller när ni blifva 65 år gamla, att af staten påräkna en pension af omkring 200 kronor, respektive 100 kronor.» Men då uppstår hos tjenarne den mycket naturliga tanken, som hos ungdomen visst icke är så främmande: »men om det skulle inträffa, att vi icke blifva så gamla, huru kommer det då att ställa sig?» »Jo», får husbonden då svara, »då

*Lagförslag
angående försäkring
förberedande af
pension eller
lifränta.
(Forts.)*

Lagförslag
angående försäkring för
beredande af
pension eller
lifränta.
(Forts.)

hafva ni det stolta medvetandet, att ni genom dessa edra insättningar hafva bidragit till att förhjelpa staten till att kunna fullgöra sina skyldigheter emot dem, som öfverlevfa eder, ty de här insättningarna äro grundade på något, som kallas för probabilitetskalkyl, och uti probabilitetskalkylen ingår det, att ett så eller så stort antal af insättnarne skola dö, innan de blifva pensionsberättigade.» Ja, det fordras verkligen en glänsande dialektik för att då kunna öfvertyga dessa tjenare om det rättmätiga i detta tillvägagående.

Här har äfven talats om fondbildningen. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har fullkomligt riktigt sagt, att det icke ligger något ondt i fondbildningen. Nej, visst icke, tvärtom! Men det är endast fråga om huruvida denna fondbildning är sådan, att den verkligen inom landet kan få en säker och lämplig användning. Jag tilltror mig icke att uti detta fall uttala ett omdöme. Men då herr statsrådet och chefen för civildepartementet på förmiddagen anfört auktoriteten af representanten för Norrköping i detta fall, så torde det tillåtas mig att på eftermiddagen anföra auktoriteten utaf en inom vårt försäkringsväsen mycket erfaren man, som yttrade sig vid 1895 års riksdag och som just dikterade det beslut, Andra Kammaren då fattade i denna fråga. Han yttrade nemligen med afseende å fondbildningen: »Jag anser det vara en i hög grad betänkelig sak att bygga en försäkring och dertill en tvångsförsäkring på afkastningen af kapital af en sådan storlek, att man ej kan vara säker på att kunna placera ett sådant kapital inom vårt land. Jag vill icke påstå, att det är *omöjligt*, men denna fråga fordrar en ytterst noggrann och omsorgsfull utredning. Man bör akta sig för att med dessa försäkringsavgifter, upptagna med tvång, för att icke säga med våld, resa upp en byggnad, som kanske sedan kommer att närmast likna en koloss på lerfötter, hvilken sammanstörtar genom sin egen tyngd, på grund af det klena underlag, som uppbar den.» Han yrkade alltså på en utredning, men *den* utredning, han åsyftade, föreligger ej, så vidt jag kan finna, i den nuvarande kongl. propositionen. Samme talare yttrade vidare: »Att en så stor och viktig fråga göres till föremål för en ytterligare utredning, kan ju icke för densamma vara till skada. Jag hoppas, att frågan derigenom skall bringas närmare sin lösning, om denna fråga öfver hufvud *kan* lösas». Jag vill fästa uppmärksamheten på hvad som förut blifvit omnämndt, nemligen att Tyskland ännu är det enda land, som har vågat sig på en sådan här tvångsförsäkring, och som vi hafva hört här, så är erfarenheten och de slutliga verkningarna derstädes åtminstone ej af alldeles oblandadt glädjande beskaffenhet. Uti Finland ned-sattes år 1889 en komité för att yttra sig såväl om olycksfallsförsäkringen som om ålderdomsförsäkringen. Denna komité tillstyrkte på det lifligaste olycksfallsförsäkringen, men den var en-stämmigt emot och afrådde ålderdomsförsäkringen. Jag tänker nog, att äfven i Finland fins det förståndigt folk.

Herr departementschefen yttrar slutligen här i sitt anförande till statsrådsprotokollet: »Det är för öfrigt i ett ärende af den art som det förevarande af synnerlig vigt, att man någon gång verk-

ligen börjar och icke oupphörligt skjuter undan förslag, i ständig sträfvan efter att finna en ännu bättre och ännu fullständigare lösning.» Ja, men det kommer så mycket an på hurudan början är, om grunden är säker och pålitlig; och jag anser, som jag nyss sade, att det icke är rådligt att bygga på den här ifrågasatta grunden, äfvensom att det icke är utredt, att statsverket under andra förhållanden än de nuvarande gynsamma verkligen skall kunna uppfylla de förpligtelser, som det genom denna lag skulle påtaga sig.

Motionären i frågan yttrade såsom reservant emot 1895 års särskilda utskotts utlåtande följande: »Jag förbiser naturligtvis ej de finansiella kraf på staten, den ifrågasatta förändringen skulle medföra

Skulle de emellertid anses öfverstiga statens förmåga, då är bättre, då är det hederligare att helt och hållet öfvergifva förslaget än att på framtiden vältra öfver bördan af en rättmätig förbittring, som skall mer bidra till social ofred, än den nya institutionen, i sin begynnelse, och innan allmänheten hunnit att göra sig fullt förtrogen med dess beskaffenhet, skulle medverka till social fred.» I detta yttrande instämmer jag fullkomligt, och då det, enligt mitt förmenande, icke finnes något farligare än att uppväcka förhoppningar, som man ej är fullt säker om att kunna realisera, så skall jag, herr talman, be att få instämma med dem, som hafva yrkat afslag.

Herr Wieselgren: Det har här talats mycket om försäkrings-tvånget och ibland annat har man också försökt att i detta försäkringstvång inlägga en etisk betydelse. Ja, om försäkringstvånget afsåge att tvinga arbetaren att spara för det *utaf etiska krafter uppburna familjeintresset*, då kunde man säga, att det vore fullkomligt riktigt, om det också — det måste jag tillägga — dock måste anses något opraktiskt. Men här är det icke fråga om något sådant, utan här afser försäkringstvånget att tvinga arbetaren att spara för *de af matematiska beräkningar sammanhållna, för hvarandra okända individer*, som äro försäkrade. Dermed är också det etiska underlaget för försäkringstvånget i betänklig grad minskadt, och det försvinner totalt, om man vill närmare eftertänka hvad det egentligen är, som arbetarne tvingas till. Det är sagdt förut af en talare här på bohuslänsbänken, och jag instämmer fullkomligt med honom: Man tvingar dessa tvångsförsäkrade arbetare *att spela om hvarandras insatser*. Detta är den verkliga innebörden utaf tvångsförsäkringen; och det är också denna punkt, som gör, att man, äfven om man aldrig så gerna ville vara med om åtgärder för arbetarnes bästa, dock måste hejda sig här. Samma anledning torde väl ock förklara de ofantligt svala känslor, som arbetarne sjelfva visa för hela denna tvångslagstiftning.

Det är därför, enligt mitt förmenande och med allt erkännande af det aktningstvårda arbete, som är nedlagdt i dessa förslag till lagstiftning i ämnet, en stor lycka för regeringen, om förslaget faller; ty äfven i sjelfva den föreslagna lagstiftningen innehålles

*Lagförslag
angående försäkring
för beredande af
pension eller
lifränta.*

(Forts.)

Lagförslag
angående för-
säkning för
beredande af
pension eller
lifränta.

(Forts.)

mycket af spel. Vi räkna nemligen här med fullkomligt oberäkneliga faktorer. Jag erinrar i detta afseende om betydelsen för förslaget grunder af medellifslängdens ökning, af folksiffrans stigande, räntans nedgående och af penningvärdets fall; den ene efter den andre har frågat, hvilket inflytande alla dessa eventualiteter skola hafva på statens förmåga att fullgöra sina genom denna lagstiftning påtagna förpligtelser. Ja, mina herrar, ingen vet det och ingen kan heller beräkna det, äfven om han har en så utmärkt räknemästare som den här ofta nämnde professorn till hjälp att uppgöra förslagen. All hans räknekonst räcker icke till för att räkna ut hvad som i fråga om dessa fyra punkter skall komma att inträffa kanske inom en ganska nära liggande framtid. Jag tror alltså, att räknekonsten icke kan hjälpa oss så särdeles mycket vid dessa frågors utredande. Och när jag hörde den ärade chefen för civildepartementet i dag på förmiddagen omtala kapitalökningen i landet under åren 1877—1896, så måste jag fråga mig: men finnes det ock någon möjlighet att försäkra oss om att framtiden skall gifva oss lika lugna 20 år, lika lugna från hemsökelser som de 20 senast förlutna? Det vet ingen och det kan ingen försäkra. Men om någonting skulle inträffa, om vårt land skulle komma i sådana förhållanden, der det behöfde anstränga sina sista krafter för att uppehålla icke en sådan här tvångsförsäkringsanstalt, utan sin egen tillvaro — huru skulle det då gå med bestridandet af de utgifter, hvilka staten genom denna försäkringslag skulle hafva åtagit sig, men hvilka staten då funne sig sakna tillgångar att gälda? Jag tror för min del, att den inslagna vägen är farlig, och jag vill icke beträda den.

Jag ber emellertid att få nämna en annan sak, som berörts af många talare förut, men hvilken enligt min mening aldrig nog kan betonas. Jag vill belysa den genom ett exempel, hemtadt ifrån de nordamerikanska fristaterna. Kammaren vet, hvilken ofantlig spänning der i landet herskade strax före förra höstens presidentval. Jag har der en vän, en mycket framstående person, med hvilken jag just vid den tiden låg i brevexling; han hade nemligen åtagit sig att lemna mig en utredning af vissa deras lagstiftningsförhållanden, hvilka jag ansåg det skulle vara mycket intressant för oss att få del utaf. Han hade lofvat att skicka mig den — men den kom icke, utan i stället ett bref, deri han säger: allt hvad man här i landet gjort för att tvinga fram en fråga så viktig, att jag icke vet någon viktigare för det ordnade samhället, allt har hittills varit förgäfvets. Men då vårt burgna samhälle stod i denna förfärliga kris, när det gälde valet mellan Bryon och Mac Kinley, då insåg man, att man hade något att förebrå sig, något, som måste göras och göras fort. — Några dagar efter valets utgång sammanträdde en flock millionärer i Newyork och sammansköto 11 millioner kronor, för hvad ändamål? Jo, för att bygga bostäder åt den daglönade befolkningen. En ringa början visserligen, men man beräknar, att medlen skola växa med hvarje år. Här insåg man, hvad som borde göras. Man sammanträdde icke för att rådgöra om tvångsförsäkringspensionering eller något sådant. Nej, man tog

om händer frågan att bygga bostäder åt arbetarne. Ty, mina herrar, arbetarne lefva under precis samma menckliga förhållanden och lagar som vi; och hvad vi behöfva såsom utgångspunkt och sätta såsom mål för vår sträfvan, det är *ett hem*; men hem utan bostäder finnes icke. Vilja vi verkligen hjälpa arbetarne att fortfarande höja sig och att komma i nivå med de lyckligare lottade i samhället, då måste vi först och främst se till att skaffa dem bostäder.

*Lagförslag
angående försäkring
för
beredande af
pension eller
lifränta.
(Forts.)*

Jag vill nu visst icke deltaga i någon uppmaning till regeringen att å nyo nedlägga arbete på förslag af det föreliggande förslagets beskaffenhet; men jag vill till densamma rigta en varm och ödmjuk hemställan, huruvida det icke kunde vara tid äfven för oss att, såsom det skett i Amerika och såsom det nu föreslagits i danska folketinget, taga denna del af »den sociala frågan» i öfvervägande, nemligen att söka bereda bostäder åt arbetarne både i stad och på land för att möjliggöra för dem att skaffa sig egna hem. Det är detta, som jag anser vara den rigtiga vägen, hvilken för öfrigt icke är så kostsam, icke så invecklad och icke så stäld på konstiga beräkningar som detta pensioneringsförslag, men ovilkorligen ändå är den säkraste och bästa vägen.

Herr Svedelius: Jag har endast begärt ordet för att icke lemna oemotsagda några sifferuppgifter, som under debatten blifvit kammaren meddelade. Det har nemligen af tvenne talare uppgifvits, att utaf 72,148 personer vid 20 års ålder endast 22,260 skulle återstå och komma i åtnjutande af pension vid 65 års ålder. Detta är ett misstag så till vida, att det visserligen är rigtigt, att af dessa 72,148 20-åringar endast skulle qvarstå vid 65 års ålder 22,260 aktiva, d. v. s. fullt verksamma personer, men att dessutom äfven 18,356 65-åringar qvarstå, hvilka förut hafva blifvit invalider och som sålunda i denna egenskap komma i åtnjutande af pension. Härigenom blir alltså totalsumman af ännu qvarlevande, som komma i åtnjutande af pension, under förutsättning af att antalet vid 20 års ålder försäkrade utgjorde 72,148, icke mindre än 40,616.

Detta om den ena af de betänkligheter, som herr Nyström anförde. Han framhöll äfven en annan, nemligen det olämpliga deruti, att en 18-åring, som så tidigt nödgas börja att göra sina inbetalningar, icke skulle kunna vara i tillfälle till att, när han längre fram i lifvet funne det behöfligt och nyttigt för sig, komma i besittning af det kapital, som han inbetalt. Men, mina herrar, erfarenheten torde dock gifva vid handen, att det skall vara ytterst få 18-åringar, som redan vid den åldern börja att afsätta en sparpenning. Jag vill visst icke förneka, att det *kan* hända, men säkert är, att det inträffar högst sällan. Det är först under en senare tid, som denna mera förståndiga uppfattning gör sig gällande, och då skulle ju det kapital, som, i allmänhet taget åtminstone, skulle finnas disponibelt, blifva synnerligen litet, om man nemligen betänker, hvilken ringa penning, det här är fråga om att afsätta, nemligen 20 öre i veckan för manliga och 10 öre i veckan för qvinliga försäkringspligtiga.

Lagförslag
angående försäkring för
beredande af
pension eller
lifränta.

(Forts.)

Den nyss nämnde talaren anförde äfven, att ömsesidighetsförsäkring skulle vara fördelaktigare. Ja, man kan ju fundera på mångahanda vis, och således äfven anse, att ömsesidighetsförsäkring härvidlag skulle vara lämpligast. Deremot skall jag dock be att få invända, att man vid ömsesidighetsförsäkring icke vet, huru mycket man kan komma att få betala, under det att afgiften i det nu ifrågasatta förslaget är bestämdt känd.

Medan jag har ordet, skall jag äfven be att få yttra ett par ord angående uttalanden, som gjorts af några talare, och särskildt af en talare på vermlandsbänken. Han betonade, att om detta steg nu tages, så skulle man dermed oåterkalleligen fastslå grundprincipen för den lag, som nu är ifrågasatt. För min del kan jag icke inse detta. Det är mycket sant, att det icke kan komma i fråga att rubba den rätt, som genom en lag sådan som denna skulle tillerkännas vissa personer, d. v. s. alla dem, som ingått i försäkringen, så långt nemligen, som deras inbetalda afgifter berättiga dem till. Men deremot finnes det icke, så vidt jag kan finna, något, som kan hindra statsmagterna, hvarken juridiskt eller moraliskt, att, om man finner, att en lagstiftning på helt andra grunder skulle vara nyttigare och bättre, göra vare sig en aflösning så smånigom af detta system eller till och med rent utaf att draga ett streck efter alltsammans och säga: härmed sluta vi, alla förut befintliga försäkrade få sin rätt i den mån den tillkommer dem på grund af gjorda inbetalningar, men för allt, som icke redan är inbetaldt, upphör denna lag att gälla, och komma andra regler derefter att tillämpas. Det finnes, som sagdt, enligt mitt förmenande, ingenting, som kan hindra detta, blott man tillgodoser allt det, hvartill de gjorda insättningarna berättiga.

Den siste talaren yttrade sig angående frågan om egna hem. Detta är en fråga, som ofta varit på tal, och jag sympatiserar i mycket hög grad med grundprincipen derför, på så sätt nemligen, att det synes mig vara synnerligen fördelaktigt, att, der omständigheterna så kunna föranleda, fasta bostäder anordnas åt fasta arbetare, så att arbetaren der må kunna känna sig fullt hemmastadd. Men, mina herrar, detta kan, så vidt jag kan förstå, endast vinna tillämpning i ganska ringa grad; icke i tillräcklig omfattning för våra industriarbetare och alldeles säkert icke i någon större skala för våra arbetaremassor i städerna. Det ligger ju i sakens natur, att deras verksamhet ofta måste förflyttas från ett ställe till ett annat. Visserligen kan en arbetare stanna ett eller annat år, kanske många år hos en och samma arbetsgivare, men det är långt ifrån säkert och långt ifrån förhållandet, att flertalet stannar på en och samma plats under hela sin lifstid. Har man då beredt arbetarne ett godt hem i den mening, som, så vidt jag rätt förstått, med den framställda tanken afses, d. v. s. ett sådant, som han med eganderätt besitter, då blir detta hem i många fall ett mycket svårt band för arbetaren. Just de sista dagarnes erfarenhet bland annat — jag syftar nu på strejken vid Forshaga — bevisar, hvilka bekymmer i detta hänseende kunna uppstå för arbetarne, då de ett, tu, tre på grund af omständigheterna se sig icke längre hafva någon

sysselsättning på ett ställe, men sitta der med egna hem. Jag tror därför, att, huru lämpligt det än kan vara att tillämpa denna sak på sätt, som hans excellens statsministern antydde, denna fråga dock egentligen icke hör hit, samt att den kan ställas oberoende af det nu föreliggande förslaget och tillämpas i de fall, der den med fördel låter sig genomföra, hvilket dock icke kan ske uti den omfattning, som det nu föreliggande förslaget afser.

Här skulle kunna vara många flera saker att taga upp till bemötande, men då jag är lifligt öfvertygad derom, att allt hvad jag kan hafva att säga dock icke skall inverka på en enda persons votum här i afton, skall jag icke längre trötta kammaren, utan vidhåller jag, herr talman, mitt yrkande på bifall till den föredragna punkten.

Herr Alin: Ehuru jag naturligtvis icke kan göra anspråk på att vara i någon mån sakkunnig i denna fråga, skall jag dock anhålla att få yttra ett par ord.

Det frågades från statsrådsbanken på förmiddagen i dag: »hvad vill Riksdagen?» Denna fråga synes mig vara ganska lätt att besvara, så lätt, att man skulle kunna förvåna sig öfver att den blifvit framsteld, i fall man tager den i den mening, hvori man närmast skulle kunna sätta i fråga att taga den. »Hvad vill Riksdagen?» frågades. Naturligtvis har Riksdagen att svara på den frågan med att antingen antaga eller förkasta det föreliggande förslaget. Derigenom gifves svaret på frågan. Men då denna fråga blifvit framsteld på sätt som skett, innebär den utan tvifvel något mera än det, som skulle blifva besvaradt genom det nu angifna svaret. Frågan måtte hafva betyd: hvad vill Riksdagen, om den icke antager detta förslag? Derpå vill jag svara, att efter min mening Riksdagen härvidlag icke har att gå utöfver hvad som innehålles i svaret på regeringens proposition, afslag eller bifall. Riksdagens uppgift är ju icke att vara ledande. Minst bör den söka vara ledande i en sådan sak som denna. Det är regeringen, som särskildt i en sådan sak skall vara ledande, ty det är endast regeringen, som eger nödiga förutsättningar för att göra de nödiga utredningarna och den ställning, som fordras för att känna, huruvida förhållandena äro sådana, att ett initiativ i den ena eller andra riktningen bör tagas. Riksdagens sak är att pröfva förslagen och på förslagen gifva sitt svar.

Jag håller mig således till frågan: skall detta förslag antagas eller icke? En ärad talare här i afton har förklarad, att han trots alla betänkligheter med afseende å förslaget komme att rösta för det, manad af kärlekens pligt, manad af denna pligt och bunden deraf, trots det att han erkände, att förslaget kanske icke vore praktiskt. Jag tror, att vi litet hvar i det här fallet känna kärlekens pligt och vilja fullgöra den; men denna pligt måste naturligtvis fullgöras på ett sätt, som är hvad den ärade talaren kallade praktiskt, ty praktiskt är här detsamma som ändamålsenligt, och att fullgöra kärlekens pligt på ett sätt, som icke leder till det afsedda ändamålet, finner jag icke vara riktigt.

*Lagförslag
angående för-
säkring för
beredande af
pension eller
lifränta.
(Forts.)*

Lagförslag
angående för-
säkring för
beredande af
pension eller
lifränta.
(Forts.)

Det har på aftonen yttrats från statsrådsbänken, att denna fråga, 14 år gammal, mött och möter motstånd. Den fråga, som här är före, är nu det föreliggande förslaget, och det är mot detta, som motståndet här har rigtat sig. Hvad angår betydelsen af detta förslag, yttrades af den högt ärade talare, jag nu äsyftade, att det innebär, att man skall börja i liten skala, och att man bör göra det så, att man icke behöfver taga något steg tillbaka. Det sammanhang, hvori dessa ord kommo, syntes mig angifva en tanke, att, äfven om detta förslag till sitt innehåll är sådant, att det icke kan till fullo godkännas, man dock bör taga det såsom en inledning, såsom ett försök. Ett dylikt försök kan emellertid hafva sådana konsekvenser, att det synes mig, att det icke bör göras, att man icke bör taga förslaget således, om man icke är öfvertygad, att det är sådant, att det i och för sig sjelft förtjenar att antagas. Det är icke nog med, att man tager ett förslag, som är sådant, att man icke behöfver taga något steg tillbaka. Man får tänka på, hvilka steg man i följd af förslagens antagande kan blifva nödgad att taga framåt, drifven af konsekvensens magt. Det är de öfverskådliga konsekvenserna af antagandet af detta förslag, som jag fruktar och för hvilka jag bäfvar tillbaka. Trots hvad på förmiddagen yttrades från statsrådsbänken om den belåtenhet, hvarmed den, som herr statsrådet, om jag hörde rätt, kallade arbetarnes målsman inom Riksdagen, skulle omfatta detta förslag, kan jag icke finna, att vare sig de fördelar, samhället skulle vinna genom antagande deraf, eller de fördelar, det skulle bringa arbetarne, skulle kunna uppväga risken af konsekvenserna af förslagens antagande. Därför kommer jag att rösta för afslag. Detta är mitt svar på frågan.

Det har vidare här af en talare på stockholmsbänken satts i fråga, att med afslag, för den händelse att det beslutas, skulle förenas en skrifvelse eller en motivering af ett visst innehåll, som han angaf. Jag får nu säga, att jag börjat blifva ganska rädd för skrivelser från Riksdagens sida i frågor af en större omfattning och betydelse, i synnerhet om de beslutas på grund af ett mer eller mindre löst förslag, framkastadt klockan mellan 8 och 9 på aftonen, och med ett innehåll, som icke har motsvarighet i innehållet i propositionen — ty en dylik skrifvelse, affattad i mer eller mindre allmänna ordalag — och andra än allmänna ordalag kunna ju svårligen användas i en sådan skrifvelse, som här satts i fråga — kan lätt användas såsom ett band på den fullständiga friheten att besluta, då sedan ett förslag med anledning af densamma framställes. Jag behöfver icke åberopa exempel, icke ens från dagens debatt, ty herrarne känna mycket väl exempel på sådant förhållande.

Det enda svar, som Riksdagen enligt min mening har att gifva på förslaget, är, såsom jag förut nämnt, bifall eller afslag. Riksdagen bör icke i en sådan fråga som denna söka vara ledande i förhållande till regeringen. Regeringens ställning är sådan, att regeringen har resurserna att verkställa utredningarna och att förvärfva den insigt i ställningar och förhållanden, som fordras för att

kunna bedöma, hvilka utvägar böra ifrågasättas. Riksdagen har icke de möjligheter uti ifrågavarande fall, som regeringen har, och därför bör Riksdagen icke gifva sig in på att der söka leda. Att Riksdagen icke eger förmåga dertill, ligger i sakens natur. Det kan också visas ganska lätt med en hänvisning till den olika ställning, som Riksdagen i denna fråga intagit enligt den resumé, som på förmiddagen lemnades från statsrådsbanken. Om Riksdagen icke i mer eller mindre allmänna drag angifver, hvad Riksdagen anser böra göras, utan helt enkelt svarar på det föreliggande förslaget med ja eller nej, så är, om svaret blir nej, regeringens ställning fri. Den är icke bunden af någon skrifvelse. Regeringen har full frihet att efter omständigheterna och efter utredningens resultat handla, att framlägga eller icke framlägga förslag och att framlägga förslag i den ena riktningen eller i den andra. Och ett förslag, som sålunda framställles oberoende af en skrifvelse från Riksdagen, innebär den fördelen, att Riksdagen oberoende af åberopande af ett föregående uttalande, som icke kan annat än vara gjordt utan de förutsättningar, som behöfvas, för att ett sådant uttalande skall för framtiden ega bestående betydelse, kan med full frihet pröfva det förslag, som regeringen med hänsyn till utredningen och förhållandena finner skäl att framlägga. På denna grund finner jag ett sådant skrifvelseförslag eller en sådan motivering, hvarom herr Fränckel talade, vara origtig. Och jag kommer därför att rösta likaväl mot en sådan skrifvelse som mot det nu föreliggande förslaget.

*Lagförslag
angående försäkring för
beredande af
pension eller
lifränta.*
(Forts.)

Herr Nystrom, Carl: Blott ett par ord till genmäle å mottagna påminnelser.

Jag tror mig hafva sagt, kanske till och med allt för ofta, att jag talade om principen eller normen för denna försäkring, det tillstånd, som uppstår, då alla de tvängsalagda afgifterna äro betalda, och den maximipension inträder, som motsvarar nämnda inbetalningar. På tal om de ofullständiga formerna, om de former, hvarigenom införes half pension eller annan bräddel af pension, hade jag ingen anledning att inlåta mig, emedan jag trodde och fortfarande tror, att ett förslag skall bedömas efter den typ och den norm, som det afser, efter det ändamål, fullt vunnet, som med förslaget åsyftas.

Detta må nu, herr greffe och talman, vara mitt svar på de mot mig rigtade anmärkningarna.

Herr Dahlberg: Jag har i det längsta sökt återhålla en anmärkning mot lagförslaget, som jag emellertid nu finner mig icke längre böra undandölja.

Jag vill förutskicka den erinran, att jag varit synnerligen sympatiskt stämd mot förslaget. Men den åsyftade detaljanmärkningen har gjort mig allt mer och mer betänksam.

Det står i andra punkten af 2 § 1 mom.: »biträden vid utöfvande af handel, yrke eller jordbruks- eller annan näring, hvilka icke afses i 1), samt verkmästare, inspektorer, rättare och dylika

Lagförslag
angående försäkring för
beredande af
pension eller
lifränta.
(Forts.)

arbetsförmän, derest den kontanta aflöningen ej uppgår till ett tusen fem hundra kronor för år räknadt». Här uppställer sig helt naturligt den frågan: hvad menas med kontant aflöning? Menas det den kontant tillslagna lönen eller inbegripas deri äfven andra förmåner, som tillförsäkrats en förvaltare, en inspektor eller en rättare? Om det senare icke är fallet, ber jag att få säga, att det med synnerlig lätthet låter sig göra att kringgå syftet med ifrågasvarande bestämmelse. Om man, sedan detta förslag blifvit lag, skall antaga en förvaltare, säger man åt honom: min mening är att lemna er så och så stor aflöning, men om vårt kontrakt innehåller det, går ni miste om den pension, ni med mindre lön förr eller senare kan komma i åtnjutande af; därför uppgöra vi kontrakt på det sätt, att det tillförsäkras er så mycket mindre kontant aflöning, men i ersättning för minskningen i den kontanta lönen andra förmåner; låtom oss säga: 1,400 kronor kontant och så och så många tunnor korn eller andra varor! Jag vill fråga: hvad tjenar då denna bestämmelse i lagen till? Det förefaller mig, som om man borde se till, att en lag af den stora betydelse som den här ifrågasvarande icke kunde kringgås med sådan lätthet som den införda punkten, hvilken rent af kan sägas mana till kringgående.

Detta är för mig tillräckligt skäl att yrka afslag.

Hans excellens friherre von Essen: Jag tror, att det är få representantförsamlingar i världen, som äro så betänksamma som den svenska Riksdagen, när det gäller att afgöra viktiga frågor. Det är svårt att säga, om det är att beklaga, eller om vår Riksdags betänksamhet är en fördel. För min del tror jag, att man får anse, att det är en fördel, att icke i så oerhördt viktiga frågor som denna beslut fattas utan mycken betänksamhet. Det framgår nog af diskussionen, att hvarje ledamot i denna kammare med den största besinning och efter moget öfvervägande kommer att afgifva sin röst i denna genomgripande fråga. Det är å andra sidan alldeles gifvet, att ett afslag icke kan kännas så angenämt för regeringen, då den i detta ämne fått från Riksdagen mottaga skrivelser, hvilka kunna anses hafva gifvit regeringen anledning att vänta framgång för det förslag, som nu upprättats och framlagts för Riksdagen, i närmaste öfverensstämmelse med hvad Riksdagen uttalat. Vi måste medgifva, mina herrar, att vid sådant förhållande ett afslag vore obehagligt för regeringen och det jemväl är mycket obehagligt för hvarje regeringens vän att i denna fråga rösta för afslag. Men sammanställer man beslutens vigt med det obehag, som sålunda kan åsamkas regeringen, måste det senare betydligt mindre. Och Riksdagen kan i vanliga fall, ja, i hvarje fall icke på förhand säga i detalj, hvad som komme att blifva en följd af en anordning, beträffande hvilken Riksdagen i en skrivelse uttalat sig i allmänna ordalag. Då regeringen redan framställer sitt förslag och detaljerna derigenom blifva för Riksdagens ledamöter klara och tydliga, kan det icke vara på annat sätt, än att Riksdagen måste få säga ifrån: detta finna vi icke be-

haga oss, vi kunna icke påtaga oss ansvaret för detta förslags godkännande. En Riksdagens skrifvelse af sådan art, som i denna fråga förekommit, får väl anses innefatta endast en önskan, att, för att något skall kunna åstadkommas i en viss fråga, en klar och tydlig utredning deraf måtte för Riksdagen framläggas. En sådan har Riksdagen här begärt, och en sådan har på regeringens föranstaltande blifvit verkställd på det omsorgsfullaste sätt, hvarför representationen måste stå i stor tacksamhetsskuld till regeringen.

De allvarligaste anmärkningarna hafva gjorts mot en hufvudprincip i förslaget. Äfven jag vill göra anmärkning deremot. För denna princip skull, den s. k. tvångsprincipens, kan jag för närvarande icke gifva förslaget min röst. Jag — liksom naturligtvis flere med mig — har sökt att sätta mig allt mer och mer in i följderna af förslagets antagande, och jag har funnit de olägenheter, som det kan medföra, vara så stora, att jag icke vågar biträda detsamma. Jag kan icke föreställa mig annat, än att, såsom flere talare här framhållit, det tvång, som enligt den föreslagna lagen skulle åläggas hvar och en, som skulle deltaga i försäkringen, allenast skulle bidraga att öka missnöjet. Det tvång, som denna lag skulle ålägga, är liktydigt med, att på hvarje i försäkringen deltagande persons utskyldsdebetsedel skulle tillskrifvas 10 kronor 50 öre eller 5 kronor 25 öre.

Jag undrar, hvilken arbetare som skulle vara belåten med, att det till hans mantalspenningar lades ett belopp af 10 kr. 50 öre, och debetsedeln sålunda ökades med detta belopp. Detta är en sak af ganska stor betydighet, så mycket större, som det innebär ett tvång och leder till missnöje. Men en annan omständighet är den, att om man pålägger ett sådant tvång, så kan man icke vänta annat, än att det kommer att uppstå en ständigt pågående agitation för att få detta tvång minskadt genom motsvarande ökning af statsbidragen; man kommer att på alla möjliga sätt försöka få in i representationen sådana, som tryckas af denna börda, för att genom dem få en ändring i förhållandet, och bördan öfverflyttad på statens skuldror. Dessa följder, tror jag, komma att drabba kommande generationer. Men om deremot pension skulle komma att utgå efter frivilliga bidrag, då kan det icke finnas någon förevändning för den, som frivilligt bidrager till sin pensionering, att söka afskudda bördan genom att erhålla statsbidrag. Skulle han sådant försöka, har man att svara honom: du har sjelf ingått härpå! Men den, som har blifvit tvungen dertill, kan säga: jag har blifvit nödgad till detta, jag har aldrig sjelf velat det. Det finnes också en annan vigtig skilnad mellan den frivilliga och tvångsförsäkringen, nemligen att genom den frivilliga försäkringen uppgörelser emellan arbetsgifvare och arbetare blifva betydligt lättare än vid tvångsförsäkring, då alltid arbetaren kommer att söka pocka sig till befrielse från pensionsafgiften och densammes läggande på arbetsgifvaren. Jag föreställer mig, att detta vid aftal mellan arbetsgifvare och arbetare kommer att gifva anledning till många och svårösta problem.

Men, svarar man, arbetarne vilja icke gå in på och deltaga i den frivilliga försäkringen. Nå väl, är det verkligen så, då är väl

*Lagförslag
angående försäkring för
beredande af
pension eller
lifränta.
(Forts.)*

*Langförslag
angående försäkring
för beredande af
pension eller
lifränta.*

(Forts.)

detta det bästa beviset på att det icke blir någon stor belåtenhet bland dem, när de blifva tvungna att deltaga i försäkringen.

Det har talats så mycket och så vidlyftigt i denna fråga, att jag icke anser mig böra öka diskussionsprotokollet genom att ingå i några detaljer. Jag har yttrat tillräckligt för att motivera mitt yrkande om afslag. Men jag skall — fastän denna punkt icke är under debatt — be att få tillägga några ord med afseende på det förslag, som kommer att framställas om afåtandet af en skrivelse i ämnet. Man kan nog märka, att Riksdagen numera, till följd af hvad som passerat i denna och andra frågor, blifvit försigtigare i fråga om skrivelser och därför icke vågar sig på sådana, fastän den möjligen har sympatier för de tankar, som i dem skulle uttalas. Jag skall be att få uppehålla mig ett ögonblick vid denna sak. Den ifrågasatta skrifvelsen skulle innehålla ett uttalande af sympati för åstadkommande af olycksfallsförsäkring. Det har vidare, om jag icke misstager mig, äfven varit fråga om att framhålla behöfligheten af ökad stöd genom den ställning, staten skulle intaga till sjukkassorna, och slutligen om en utredning af frågan om den frivilliga försäkringen. Men, säger man i afseende å den första frågan om olycksfallsförsäkringen, huru skall man kunna gifva sig in på en sådan fråga, när man icke vet, att man dermed kan vinna någonting? Jo, det vet man. Man vet, att det ligger i arbetarnes intresse att deltaga i densamma och att de gerna göra det i de flesta fall med åtminstone halfva beloppet af afgifterna. Detta är pröfvadt på många håll; så mycket vet man således, och man kan antaga, att denna fråga skall så småningom vinna framgång.

Hvad återigen sjukkassorna beträffar, så finnes det en massa af sådana, som icke inregistreras till följd af de nu gällande bestämmelserna om inregistrering. På det området finnes ganska mycket att förbättra, och härigenom skulle ganska mycket kunna vinnas. De, som äro arbetsgivare i större skala, känna väl, att intet i så hög grad hindrar arbetarne från att blifva skuldsatta som en väl ordnad sjukkassa. Men sedan arbetaren skuldsatt sig och sitter der med en stor familj, då blir han likgiltig för sin ekonomiska ställning.

Hvad beträffar den tredje frågan, om den frivilliga försäkringen, så har jag redan berört denna fråga ett ögonblick, och jag medgifver, att det är farligt att begära en utredning af denna fråga, när kanhända Riksdagen sedan icke vill gå med på densamma.

Med hvad jag nu sagt anhåller jag att få ställa mig på deras sida, som yrkat afslag.

Herr Fränckel: På grund af de invändningar, som nyss gjordes af en ärad talare på uplandsbänken mot det förslag, som jag preliminärt omnämnde, att jag kunde komma att framställa vid det slutliga yrkandet, vill jag blott säga, att skälet till att detta förslag framkommit, var det, att åtskilliga ledamöter ansett, att det vore lyckligare, om kammaren i stället för ett definitivt afslag på det föreliggande förslaget kunde lemna ett motiveradt

afslag. Det är icke så underligt, att man uttryckt en sådan önskan. Ty då det med den ordning, som vid Riksdagens förhandlingar iakttages, är omöjligt att uppskjuta behandlingen af ett förslag från den ena riksdagen till den andra, så är det väl icke mer än naturligt, att man, när Riksdagen i en fråga skrifvit 1884, skrifvit 1895, och denna fråga nu 1898 föreligger till afgörande, åtminstone lem-nar något svar på de bemödanden, det stora och betydelsefulla arbete, som regeringen nedlagt på att lösa denna fråga.

Herr Alin har sagt, att man borde icke så sent på aftonen antaga en motivering, som man förut icke sett. Jag vill då upp-lysa — och det vet herr Alin nog förut — att den cirkulerat här nästan hela dagen och innehåller icke något nytt. Frågan om olycksfallsförsäkring förekom redan i 1884 års riksdagsskrivelse och har här behandlats två särskilda gånger. Ingen har gjort någon invändning mot den frivilliga ålderdomsförsäkringen med understöd af staten. Således äro dessa två ämnen, som här beröras, icke nya, utan ganska mycket behandlade. Dock kan jag för min del icke finna annat, än att det skulle, enligt mitt förmenande, i ganska hög grad mildra det afslag, som Första Kammaren möjligen står i beredskap att gifva detta förslag, om dermed förenas ett ut-talande af en önskan om i hvilken form kammaren skulle vilja se frågan återkomma, och jag kan icke finna, att, såsom herr Alin sade, detta innebär, att Riksdagen leder frågans lösning, då ju Riksdagen vid åtskilliga tillfällen uttalat, att »frågan kan icke dö, den måste återkomma». Då bör den väl återkomma i en sådan form, att man icke nödgas gång på gång skicka tillbaka densamma, sedan den frågan framlagts på grund af Riksdagens egna önskningsar.

Det är på dessa skäl, som jag trott det vara önskligt att vid beslutet om afslag å förslaget foga ett yttrande i det syfte, jag nu framställt.

Herr Ridderbjelke: Då jag såsom suppleant haft äran del-taga i särskilda utskottets n:o 2 arbeten, så anser jag det vara min skyldighet att framlägga mina åsikter i den efter mitt förmenande viktigaste fråga, som förevarit denna riksdag.

Vid riksdagens början, då Kongl. Maj:ts proposition angående arbetareförsäkring framlades, sedan jag läst igenom densamma och när utskottets förhandlingars början var klar och gifven, så var också min åsigt klar och gifven, nemligen den, att det var helt enkelt omöjligt att vara med om Kongl. Maj:ts förslag i denna väg. Den obligatoriska försäkringspligten var mig motbjudande, men deremot tilltalade mig den frivilliga synnerligen. När jag sedan fick taga plats i utskottet i stället för en ordinarie ledamot, så blef mitt åtgörande dervidlag att försöka göra min åsigt gällande. Jag yrkade nemligen på, att utskottet skulle afstyrka tvångs-pensioneringen, men deremot göra allt, hvad göras kunde, för att få den s. k. frivilliga mera lockande, d. v. s. att i första rummet man skulle göra en noggrannare beräkning, i andra rummet att hustru-pensionering skulle tilläggas, och slutligen att man, om möjligt, äfven skulle åstadkomma kapitalutbetalning. Men som herrarne

*Lagförslag
angående för-
säkring för
beredande af
pension eller
lifränta.
(Forts.)*

Lagförslag
angående försäkring
för beredande af
pension eller
lifränta.
(Forts.)

se af detta betänkande, der utskottet har afstyrkt allt detta och endast antagit tvångspensioneringen utan att göra det allra minsta åt den frivilliga, så blefvo alla mina åtgöranden omintetgjorda. Några skäl för mina åsikter anser jag nu knappt är värdt i denna sena timme att framlägga. Ty utskottets betänkligheter och alla de skäl, som herrar Benedicks, Åkerlund och Redelius framlagt i sina reservationer, äro verkligen efter mitt förmenande så starka, att de borde hafva kunnat afstyra det hela. Jag vill därför icke göra något annat än att i dagens protokoll låta anteckna min åsigt, att skulle verkligen Kongl. Maj:ts förslag gå igenom, så innebär det en orättvisa mot arbetarne, det pålägger arbetsgifvarne en orättmätig och synnerligen betungande utgift, och, hvad visst är, det goda förhållande, som nu i allmänhet råder mellan arbetsgifvare och arbetstagare, går förloradt, och vi gå till mötes en tid, om hvilken vi nu icke kunna säga, hurudant dess slut blir.

Jag får instämma i herr Benedicks reservation och yrkar afslag på såväl Kongl. Maj:ts som utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på godkännande af föreliggande paragraf och vidare på afslag derå, samt förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering berärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1 § i andra särskilda utskottets förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås paragrafen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 29;

Nej — 101.

Herr Svedelius: Vid den utgång, som voteringen om 1 § fått, tillåter jag mig hemställa, att endast de följande paragrafernas nummer måtte uppnämnas, och paragrafernas innehåll uppläsa, blott för den händelse någon derom särskildt anhåller.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Öfriga delar af förslaget.

Afslogos.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Herr Fränckel: Som jag tagit mig friheten att förut nämna, skall jag be att vid denna utskottets hemställan måtte fogas följande:

»att Riksdagen, med anmälan af sitt beslut att Kongl. Maj:ts förevarande proposition icke kan bifallas, hos Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t behagade taga i öfvervägande och om möjligt för nästkommande års riksdag framlägga förslag om beredande af frivillig alderdomsförsäkring åt arbetare och med dem jemförliga personer äfvensom om försäkring för olycksfall i arbete, grundande sig på den förutsättning, att staten för underlättande af dessa former för försäkring lemnar lämpliga bidrag.»

Herr Svedelius: Jag tillåter mig yrka, att kammaren måtte utan tillägg afslå utskottets hemställan. Jag tror, att det vore ganska litet välbetänkt af kammaren att nu åter besluta en skrifvelse, och jag fäster mig särskildt vid ett uttryck i den föreslagna skrifvelsen, der det talas om olycksfallsförsäkringspligt. Det torde vara ganska mycket delade meningar, huruvida olycksfallsförsäkring skall vara den rätta vägen, då det är fråga om att bereda ersättning för olycksfall i arbetet, och om icke ansvarspligt kanske kan vara bättre att lagstadga. För min del får jag säga, att jag skulle obetingadt ställa mig på den senare sidan och icke rent af på den obligatoriska försäkringspligtens. Redan häraf torde herrarne finna, att delade meningar finnas i detta hänseende, hvarför åtminstone jag för min del anser det vara ganska betänkligt, att kammaren genom en skrifvelse i nu upplästa ordalag skulle binda sig vid det uttalande, som der är angifvet. Jag tror mig veta, att under de undersökningar, som i frågan förekommit, man just har tänkt på dessa båda alternativ, och vi veta, att förhållandena i främmande länder också äro olika i detta hänseende; på vissa håll har man antagit ansvarspligten, på andra försäkringspligten. Jag tror icke det är skäl att binda sig genom en skrifvelse. Den nu i denna fråga vunna erfarenheten lärer, att det är klokare att undvika skrivelser och att stanna vid ett rent afslag å utskottets hemställan, hvarom jag anhåller.

Herr Alin: Jag anhåller att få instämman med den föregående ärade talaren och hänvisar till hvad jag nyss yttrade. Men jag ber dessutom att särskildt få framhålla, att det synes mig med allt skäl kunna sättas i fråga, huruvida kammaren ens är formelt berättigad att godkänna ett förslag af den lydelse herr Fränckel uppläste, då deri ingår frågan om olycksfallsförsäkring. Här föreligger ju icke arbetareförsäkringsfrågan i allmänhet, utan här föreligger frågan om en lag angående vissa särskilda former af försäkring, till hvilka den, som utgöres af olycksfallsförsäkring, icke hör.

*Lagförslag
angående för-
säkring för
beredande af
pension eller
lifränta.*

(Forts.)

Lagförslag
angående försäkring för
beredande af
pension eller
lifränta.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att derunder yrkats 1:o) af herr *Fränckel*: att Riksdagen, vid anmälan af sitt beslut att Kongl. Maj:ts förevarande proposition icke kunde bifallas, måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t behagade taga i öfvervägande och om möjligt för nästkommande års Riksdag framlägga förslag om beredande af *fri-villig* ålderdomsförsäkring åt arbetare och med dem jemförliga personer äfvensom om försäkring för olycksfall i arbetet, grundande sig på den förutsättning, att staten för underlättande af dessa former för försäkring lemna lämpliga bidrag, och 2:o) att herr *Fränckels* hemställan skulle afslås.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på afslag å herr *Fränckels* yrkande vara med öfvervägande ja besvarad, hvarjemte utskottets i punkten 1 gjorda hemställan förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslaget.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets nedannämnda, den 27 och 29 nästlidne april bordlagda utlåtanden:

n:o 72, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljningen af vissa under förra militiebostället ¹⁵/₁₆ mantal Hvellinge n:is 22 och 30 i Malmöhus län lydande gatehus,

n:o 73, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af egendomen Nefvitshög, n:o 15, ett kronobete i Malmöhus län,

n:o 74, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en postverket tillhörig tomtedel i Ystad,

n:o 75, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till statens jernvägar af ett jordområde från kungsladugården Ås kloster n:o 1 i Hallands län,

n:o 76, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till statens jernvägar af ett jordområde från Alnarps kungsgård i Malmöhus län underlydande gatehusen n:is 12, 13 och 14 Lomma, samt

n:o 77 i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upphörande af de Schenäs och Bråborgs kungsgårdar tillkommande andelar af vinternotfisket i Bråviken,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemstält.

Anmaldes och bordlades lagutskottets utlåtanden:

n:o 75, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 18 § i förordningen angående främ-

mande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873, samt

n:o 76, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa delar af värnpligtslagen.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som under dagen bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 10,11 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
